

KESTÄVÄ TULEVAISUUS AGENDA 2030 TALKOOKIRJA

**Kestävä tulevaisuus
Agenda 2030 työkirja**

Suomen ev.-lut. kirkon
julkaisuja 93
Kirkko ja toiminta

Suosituksset, ohjeet ja oppaat

Asianumero: 1110/06.02/2020

Työryhmä

Johanna Hurtig
Jarmo Kokkonen
Jari Pulkkinen
Airi Raitaranta
Tiina Saarela
Ilkka Sipiläinen

Ulkoasu ja taitto

gstj / Teemu Junkkaala

ISBN

978-951-789-682-5
(PDF, saavutettava)

ISSN

2341-9407
(verkkojulkaisu)

© Kirkkohallitus
Helsinki 2020

SISÄLLYS

ALKUSANAT		4
TUEKSI TALKOOKIRJAN KÄYTTÖÖN		5
1. EI KÖYHYTTÄ	TIINA SAARELA	8
2. EI NÄLKÄÄ	AIRI RAITARANTA	11
3. TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA	KALLE KUUSIMÄKI	13
4. HYVÄ KOULUTUS	TUULA VINKO	15
5. SUKUPUOLTEN TASA-ARVO	MINNA RIKKINEN JA LIISA VÄLILÄ	18
6. PUHDAS VESI	VILPPU HUOMO	21
7. EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA	JARI PULKKINEN JA ILKKA SIPILÄINEN	24
8. IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA	KARI LATVUS	27
9. KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA	SANNA-RIIKKA SAARELA	30
10. ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN	JOHANNA HURTIG JA ULLA SIIRTO	33
11. KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT	JOHANNA HURTIG JA ULLA SIIRTO	36
12. VASTUULLISTA KULUTTAMISTA	STIVEN NAATUS	39
13. ILMASTOTEKOJA	JARI PULKKINEN JA ILKKA SIPILÄINEN	42
14. VEDENALAINEN ELÄMÄ	KATI JANSKA	45
15. MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ	ILKKA SIPILÄINEN	48
16. RAUHA, OIKEUDENMUKAISUUS JA HYVÄ HALLINTO	JARMO KOKKONEN	51
17. YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS	SARI-ANNIKA PETTINEN	54

ALKUSANAT

YK:n jäsenmaat sopivat syyskuussa 2015 New Yorkissa järjestetyssä huippukokouksessa kestävän kehityksen tavoitteista ja toimintaohjelmasta. Niiden tarkoitus on ohjata yhteisiä, maailmanlaajuisia kehityssuunnitelmia vuoteen 2030 asti. Kansainvälinen yhteistyö on välttämätöntä, jotta ilmastonmuutoksen luomakunnalle ja ihmiskunnalle aiheuttamia vakavia seurauksia voidaan hillitä.

Kestävän kehityksen tavoitteita on yhteensä 17 ja niillä on yhteensä 169 alatavoitetta. Yhdistävänä päätavoitteena on kääntää globaalin kehityksen suuntaa siten, että ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, yhteiskuntien vakaus sekä luonnon monimuotoisuus turvattaisiin nykyistä paremmin.

Agenda 2030 tavoitteet koskevat kaikkia maita, alueita ja paikkakuntia. On myös merkityksellistä konkretisoida, miten itse kukin voi edistää yhteisten tavoitteiden toteutumista. On tärkeä kysyä, miten eri paikkakunnilla, kaupunginosissa ja seurakunnissa voidaan liittyä Agenda 2030 tavoitteisiin.

Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen on ihmisoikeuskysymys. Ilmastonmuutos koettelee erityisesti alueita, joissa elinolot ovat muutenkin vaikeat. Monien toimeentulo on riippuvainen luonnon tasapainosta ja se on tärkeää kaikille, kuten myös säiden ja elinolojen ennustettavuus. Haavoittuvassa asemassa olevat kansakunnat ovat riippuvaisia meidän muiden valinnoista. Vastuullisilla ja kestäville valinnoilla voimme edetä kohti turvallisempaa yhteistä tulevaisuutta.

Monet kirkot ympäri maailmaa ovat liittyneet Agenda 2030 tavoitteisiin. Esimerkiksi Ruotsin ja Norjan evankelisluterilaiset kirkot ovat tehneet omat työkirjansa tavoitteiden pohtimiseen ja konkretisointiin.

Suomen evankelisluterilainen kirkko haluaa olla osaltaan mukana toteuttamassa Agenda 2030 tavoitteita. Kirjan avulla haluamme rohkaista löytämään merkitystä pienistä teoista sekä innostaa pohtimaan suhdetta omaan lähiympäristöön yhdessä toisten kanssa. Kirja tarjoaa tiedollisia ja hengellisiä näkökulmia tavoitteiden sisältöihin sekä virikkeitä yhdessä tekemiseen ja vaikuttamiseen. Kestävä kehitys ja tulevaisuus on yhteinen asia.

Mukavia yhteisiä luku-, keskustelu- ja toimintahetkiä!
Toimituskunta

TUEKSI TALKOOKIRJAN KÄYTTÖÖN

”KUINKA PUHUA NIIN, ETTÄ TOISESSA SYNTYY HALU KUUNNELLA JA KUINKA KUUNNELLA NIIN, ETTÄ TOISESSA SYNTYY HALU PUHUA?”

Talkookirjaa voidaan käyttää eri tavoin edistämään kestävään kehitykseen liittyvää pohdintaa ja tekemistä ryhmien ja verkostojen toiminnassa. Sisältöjä voidaan soveltaa erilaisten tarpeiden mukaan ja vain yhtä oikeaa käyttötapaa ei ole. Mahdollisuuksia on siis monia. Agenda 2030 tavoitteet voivat olla kukin vuorollaan tapaamisen teemana ja kokoontumisen sisältö voi näin rakentua teemoittain. Tavoitteita voidaan työstää myös yhtenä ryhmäkerran kokoontumisen osa-alueena tai voi myös luovasti keksiä muita käyttötapoja. Oleellista on yhdessä oppimisen, tiedonrakentumisen ja tekemisen mahdollistaminen kestäväan kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen edistämiseksi. Tarvitsemme aitoa dialogia ja sen edellytyksistä on tärkeää pitää huolta.

Dialogin lähtökohtana on, että jokaisen näkökulma on yhtä arvokas. Tästä syystä arjen erilaiset valta-asemat on hyvä tunnistaa ja tietoisesti siirtää syrjään. Dialogisen keskustelun tavoitteena on ymmärryksen kasvattaminen toisten näkemysten ja kokemusten kautta. Dialogi ei kuitenkaan tavoittele lähtökohtaisesti yhteisymmärrystä, mutta se rakentuu toisten näkökulmien aktiiviselle ja myötäeläville kuuntelulle.

Dialogin avulla voimme tuoda omat ja muiden oletukset esiin, vaikka ne olisivat erilaisia tausta-ajattelultaan ja oletuksiltaan. Dialogi edellyttää osallistujilta luottamusta siihen, että toisilta saatu tieto on arvokasta, sekä siihen, että osallistujiin voi ihmisinä luottaa. Luottamus syntyy keskinäisen arvostuksen kautta, vaalikaamme siis sitä. Dialogitaitoihin kuuluu kyky kuunnella, puhua ja käsitellä omia tunteitaan.

Piirimuotoinen keskustelu edistää dialogia. Se on ikaikainen kohtaamisen tapa, joka mahdollistaa kunnioittavan ja toiset huomioivan keskustelun. Piirissä näemme toistemme eleet ja kehon kielen. Piirissä kukaan ei jää toisten taakse ja voi osallistua itselle sopivalla tavalla. Piiriin tarvitaan tuoleja, jotka asetetaan rinkiin ilman pöytiä. Piirissä johtajuutta jaetaan ja kannetaan yhdessä vastuu keskustelun etenemisestä ja merkityksellisyydestä. Ryhmän ohjaaja näkee kaikki ja voi osaltaan ohjata ryhmän hyvinvointia sekä huolehtia ajankäytöstä.

Ohjaajana on tärkeä huolehtia siitä, että keskustelun periaatteet luodaan yhdessä, ne kerrataan ja niiden käytöstä pidetään kiinni.

ESIMERKKEJÄ DIALOGISISTA MENETELMISTÄ

Kahvilatyöskentely on keskustelumenetelmä, joka perustuu ajatusten ja ideoiden ristipölyttymiseen ja kierrättämiseen. Tämä mahdollistaa koko ryhmän viisauden ja luovuuden hyödyntämisen. Kahvilatyöskentelyssä keskustelua käydään tyypillisesti neljän tai viiden hengen pöytäryhmissä. Pöytäryhmät keskustelevat annetusta aiheesta tai kysymyksestä. Pöytäryhmät kirjaavat keskustelunsa hedelmiä ”pöytäliinoille” eli fläppipapereille. Osallistujat vaihtavat pöytiä sovitusti. Pöytään jää yksi henkilö toivottamaan seuraavat tulijat tervetulleiksi ja lyhyesti kuvaamaan aikaisempaa keskustelua apunaan pöytäliinaan tehdyt kirjaukset ja piirroukset. Kahvilakeskusteluja voi rakenteita, ihmisten kiertoa ja kysymysten käyttöä muuttamalla räätälöidä helposti.

Tulevaisuuden muistelu menetelmää käytettäessä osallistujia pyydetään kuvitteellisesti siirtymään tästä päivästä tulevaisuuteen, esimerkiksi vuoteen 2030. Ajatus on, että 2030 mennessä on tapahtunut muutoksia positiiviseen suuntaan ja ikään kuin muistellaan menneitä. Tämä mahdollistaa sen, että hankaliakin asioita käsitellään positiivisessa valossa, mutta tuodaan silti esille myös huolia ja epävarmuutta aiheuttaneita asioita.

Ideana tulevaisuuden muistelussa on, että tilanne on parantunut ja etsitään polkuja, miten se on tapahtunut. Ryhmän ohjaajan tehtävä on esittää kysymyksiä ja huolehtia, että jokainen pääsee osallistumaan. Lisäksi on tarpeen kirjata esiin nousseita asioita ja tiivistää ne yhteisesti nähtäväksi. Näin jokainen voi tunnistaa tulleen oikein ymmärretyksi. Kysymyskiertoja on kolme ja jokaiselle esitetään siis yhteensä kolme kysymystä. Kysymykset voivat olla esimerkiksi:

1. Kymmenen vuotta on kulunut ja asiat ovat nyt aika hyvin vuonna 2030. Miten ne sinun kannaltasi ovat?
2. Mitä sinä itse paikkakunnallasi teit myönteisen kehityksen aikaansaamiseksi ja mistä tai keneltä sait tukea? Millaista tukea sait?
3. Mistä olit huolissasi silloin kymmenen vuotta sitten?
Mikä sai huolesi vähenemään?
(Tom Erik Arnkil, Esa Eriksson ja Robert Arnkil kehittivät yhdessä Stakesin Verkostotutkimus ja kehittämismenetelmät ryhmän (Verk) kanssa ennakointialogimenetelmän Tulevaisuuden muistelu.)

Tulevaisuusverstaan avulla pyritään herättelemään osallistujia kriittiseen ajatteluun. Siinä rohkeus ajatella ja keksiä itse vahvistuu. Tulevaisuusverstaan avulla on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuteensa konkreettisesti vapauttamalla mielikuvitus luovan työn menetelmien avulla.

Menetelmässä painotetaan kaikkien osallistumista. Tulevaisuusverstaissa on aina mukana sekä menneisyys että tulevaisuus. Suhde menneisyyteen on selvitettävä ennen kuin mennään tulevaisuuteen. Tulevaisuusverstaas aloitetaan aina ns. ongelmavaiheella. Siinä kartoitetaan kaikki ne ongelmat, joista halutaan päästä eroon.

Valmisteluvaihe

Motivoi aiheeseen ja kerro verstaan kulusta.

Ongelmavaihe

Kannusta ongelmien etsimiseen valitusta teemasta. Tässä vaiheessa ei kritisoida eikä keskustella. Lue lopuksi kirjatut ongelmat ääneen. Kukin osallistuja äänestää mielestään kolmea merkittävintä ongelmaa. Näin saadaan selville 4–5 keskeisintä ongelmaa.

Ideointivaihe

Käännetään ongelmakooste myönteisiksi asioiksi. Osallistujat voivat miettiä vastauksia ongelmiin tai leikkiä ajatuksella ”jos minulla olisi valtaa ja mahdollisuuksia puuttua ongelmaan, niin...”. Tässäkään vaiheessa ei kritisoida eikä keskustella. Lue ideat ääneen. Osallistujat äänestävät jälleen, jolloin saadaan 4–5 idean kooste.

Todentamivaihe

Nyt on aika keskustella. Arvioidaan, kritisoidaan, ollaan eri tai samaa mieltä. Jokainen osallistuja saa valita, mitä ideaa haluaa työstää eteenpäin. Jakaannetaan ryhmiin, joissa osallistujat kehittävät ideoita ja keskustelevat. Pohditaan, ovatko ideat toteuttamiskelpoisia. Miten, kuka tai ketkä toteuttavat? Kuka vie prosessia eteenpäin? Tehdään siis toimintasuunnitelma ja sen jälkeen koko ryhmän kanssa keskustellaan ja arvioidaan tehtyjä toimintasuunnitelmia.

Antoisia työskentelyjä!

1 EI KÖYHYTTÄ

TAVOITE: POISTAA KÖYHYYS SEN KAIKISSA MUODOISSA KAIKKIALTA.

Suomessa EU:n määritelmän mukaan köyhyysrajalla tai sen alapuolella elää lähes 1 miljoona asukasta. Köyhyys ei ole vain rahan ja ruuan puutetta. Se voi olla myös yksinäisyyttä, häpeää, ihmisarvon ja vaikutusvallan puutetta. Me jokainen voimme omalta osaltamme vaikuttaa siihen, että köyhyyttä kokeva voisi tuntea olevansa ihmisenä arvostettu ja hyväksytty.

Kerran kaupasta tullessani jäin ostoskeskuksen sisäänkäynnin viereen odottamaan miestäni, joka oli tulossa hakemaan minua autolla. Näin siinä kerjäläisen. Yleensä nopeutan askeleitani ja suuntaan katseeni muualle, että vältyn sanomasta ”ei, en anna rahaa”. Tällä kertaa olin jo pysähtynyt ja tunsin, että oli pakko etsiä kolikkoa taskustani. Kerjäläinen pyysi minua istumaan viereensä pienelle penkille oven vieressä. Tottelin – vastahakoisesti.

Kerjäläinen alkoi kertoa itsestään ja elämästään. Sain tietää, että hänen nimensä oli Maija, hän oli leski ja hänellä oli kaksi aikuista lasta, jotka asuivat ulkomailla. Miehen kuoleman jälkeen Maija sairastui ja joutui taloudellisiin vaikeuksiin, menetti asuntonsa ja yöpyi missä milloinkin. Alkoholi oli antanut pahimpina hetkinä lohtua, mutta pahensi lopulta tilannetta. Nyt Maija oli ollut kuu-kauden juomatta.

Maija kertoi, että hän oli kokenut ihmeen: Häntä oli pyydetty keskustelutilaisuuteen kertomaan tilanteestaan ja näkemyksistään asunnottomien tilanteen parantamiseksi. Samassa tilaisuudessa oli mukana kunnan päättäjiä keskustelemassa tasavertaisesti asunnottomien kanssa. Tilaisuudessa oli tuttuja asunnottomia ja paljon tuntemattomia hienon ja tärkeän näköisiä ihmisiä. Keskustelu oli vilkasta. Siellä Maija oli tuntenut, että hänen mielipidettään arvostettiin. Moni tilaisuudessa mukana ollut oli kertonut, että eivät olleet tienneet, mil-laista elämä on ilman rahaa ja yksin.

Maija oli ehdottanut, että kuntaan perustettaisiin paikka, jossa on liesi ja johon ihmiset voisivat tulla yhdessä laittamaan ruokaa ja syömään. Kaikki

saisivat syödä, vaikka ei olisi aina varaa tuoda ruokatarvikkeita. Hänkin, jolta puuttuu oma keittiö, sai lämpimän aterian. Sellainen paikka päätettiin perustaa yhdessä seurakunnan, kunnan ja järjestöjen kanssa. Paikka oli ollut toiminnassa silloin kuukauden. Ihmisiä oli käynyt runsaasti ja ruokaa oli ollut riittävästi.

Maijasta ihmeellisintä oli tunne, että häntä arvostettiin, kun hänet kutsuttiin mukaan keskustelemaan ja häntä kuunneltiin. Maija ei voinut silti ajatella, että hän olisi yhtä arvokas kuin kaupunginjohtaja tai kirkkoherra, jotka molemmat olivat paikalla.

Kristinuskon mukaan jokaisen ihmisen ehdoton ihmisarvo perustuu siihen, että Jumala on luonut ihmisen kuvaksensa ja jokainen ihminen kuuluu tähän yhteen ihmissukuun ominaisuuksiin tai kykyihin katsomatta. Vähin, mitä voimme tehdä on kuunnella ja arvostaa köyhyyttä kokevaa. Se voi olla merkittävä apu, isompi kuin aineellinen lahjoitus.

Minäkin koin ihmeen: Olin pysähtynyt kuuntelemaan kerjäläisen tarinan ja kerjäläinen oli saanut minun silmissäni ja korvissani kasvot ja nimen. Kolikko ei taskustani löytynyt. Seuraavalla kerralla, kun tapaan Maijan, ajattelen, että menemme yhdessä syömään siihen Maijan ideoimaan paikkaan.

POHDINTAA

- Ketkä meidän kunnassamme ja seurakunnassamme voivat vaikuttaa asioiin?
- Kuunnellaanko köyhän mielipidettä?
- Arvostanko köyhää ihmistä?
- Onko kansainvälisen yrityksen toimitusjohtaja mielestäni saman arvoinen kuin syrjäseudulla yksinelävä työtön asunoton nainen?
- Mitä Jeesus sanoisi?
- Koenko itse olevani köyhä?

Luukkaan evankeliumissa Jeesuksen vuorisaarnassa on Matteusta rankempi alku: Jeesus katsoi opetuslapsiinsa ja sanoi: »Autuaita olette te köyhät, sillä teidän on Jumalan valtakunta.» Matteus puhuu hengellisesti köyhistä. Vuorisaarnan aloitus on myös sen otsikko. Vuorisaarna on siis köyhien evankeliumi, puhetta köyhyydestä, puhetta köyhille. Mikä merkitys on sillä, että Luukas ei puhu hengellisestä köyhyydestä?

TOIMINTA

Kokoa kumppanit ja järjestä tilaisuus, jossa päättäjät ja köyhyyttä kokeneet keskustelevat yhdessä, miten omassa kunnassasi tai kaupunginosassasi vähennetään köyhyyttä.

RUKOUS

Hyvä Jumala,
auta minua näkemään kaikissa ihmisissä sinun kasvosi.
Älä anna ulkoisen menestyksen kiinnittää huomiotani.
Muistuta minua eri tavoin, että en kävelisi apua tarvitsevan ohi,
vaan antaisin ruokaa nälkäiselle,
juomaa janoiselle,
yösijan kodittomalle,
vaatteita palelevalle
ja kävisin katsomassa sairaita ja vankeja.
Aamen.

2 EI NÄLKÄÄ

TAVOITE:

POISTAA NÄLKÄ, SAAVUTTAA RUOKATURVA, PARANTAA RAVITSEMUSTA JA EDISTÄÄ KESTÄVÄÄ MAATALOUTTA.

Nälkä kertoo siitä, että tarvitsen ravintoa. Osalle ihmiskunnassamme nälkä on elämän jokapäiväinen todellisuus, kun samaan aikaan jatkuvassa yltäkylläisyydessä eläville nälkä on itse valittavissa oleva vieras. Nälkä ei synny aina ruoan puutteesta, vaan köyhyydestä ja eriarvoisuudesta. Varallisuuden ja vallan jakautuminen vaikuttaa nälkäongelman ratkaisuun enemmän kuin ruokatuotannon lisääminen. Ruokaturvattomuus kuvastaa myös niitä sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia olosuhteita, joiden myötä nälkä syntyy ja juurtuu.

Ruokajärjestelmällä terminä tarkoitetaan ruoan tuotannon, kaupan, kuljetuksen, myynnin, markkinoinnin, kulutuksen sekä näihin vaikuttavien ohjaustoimien ja ympäristökäyttäjien kokonaisuutta. Mikäli nälkä tulkitaan vain ruoan puutteeksi, silloin ratkaisuksi nähdään ennen kaikkea tuotannon lisääminen. Tämä ei kuitenkaan ratkaise eriarvoisuuden ongelmaa ja toisaalta tuotannon lisääminen voi osaltaan vahvistaa ilmastokriisin nopeampaa etenemistä. Yhteinen vastuumme on ajaa oikeudenmukaisempaa ruoka-, kauppa- ja kehityspolitiikkaa sekä tukea kestävämpää yhteiskuntakehitystä. Maailman nälkä voitetaan vain, mikäli paikalliset ruokajärjestelmät ympäri maailman ovat kunnossa.

On todettu, että maailmassa on enemmän ylipainoisia kuin nälkäisiä. Se voidaan nähdä vaurauden ja köyhyyden ristiriitana, mutta myös moniselitteisempänä ilmiönä. Molemmat, ylipaino ja ravitsemusongelmat, ovat kuitenkin yhä enemmän myös köyhien ongelma. Tämä kertoo nälkäongelman moniulotteisuudesta, mikä näkyy köyhien maiden lisäksi myös esimerkiksi vaikkapa Yhdysvalloissa ja Suomessa.

Kysyin kerran rippikoululaisilta, että onko heidän mielestään tällä paikkakunnalla nälkäänäkeviä ihmisiä. Sain nopean vastauksen, että ei varmastikaan, koska yhteiskunta huolehtii siitä, että kaikille on ainakin ruokaa. Havaitsin kuitenkin joitakin surullisia silmiä siinä ryhmässä. Nuo silmät kertoivat, että kysymys ei ollut yhdentekevä tai helppo. Kylläisten keskellä nälkäinen jää varjoon ja usein häpeää nälkäänsä. Raamatussa puhutaan myös konkreettisesta nälästä ja siitä, miten Jeesus asettuu nälkää näkevän paikalle ”Minun oli nälkä, ja te annoitte minulle ruokaa” (Matt

25:35). Vanhassa testamentissa Jesajan kirjassa puhutaan paastosta, joka haakee ratkaisuja ja vapautusta syyttömille ja elämäntilanteisiinsa kahlituille: ”Toisenlaista paastoa minä odotan: että vapautat syyttömät kahleista, irrotat ikeen hihnat ja vapautat sorretut, että murskaat kaikki ikeet”. (Jes. 58:6).

POHDINTAA

- Mitä uskomuksia, oletuksia tai tietoa minulla on nälkäkysymykseen liittyen maailmanlaajuisesti ja paikallisesti?
- Miten nälkä näkyy arjessa paikallisesti mediassa, päätöksenteossa ja ihmisten keskusteluissa?
- Mikä on paikallisen seurakunnan rooli liittyen nälkään ja sen vaikutuksiin ihmisten elämässä?
- Mitä Raamattu puhuu nälästä?
- Mihin toimintaan tuntemasi Raamatun tekstit sinua kutsuvat?

TOIMINTA

- Mikä voisi olla sinun roolisi paikallisesti ja ketä haluat pyytää kumppaniksi, jotta keskustelu nälästä vahvistuu tai vaikkapa hävikkiruokatoimintaa edistetään?
- Mitkä näistä voisivat olla sinun ja yhteisösi keinojasi edellä mainitun toiminnan edistämiseksi: sosiaalisen median kanavat, mielipidekirjoittaminen, vaikuttamistyö, paikallispolitiikka, esimerkkinä oleminen, tiedon koostaminen ja jakaminen, aloitteiden tekeminen, ideointi ja erilaisten kumppanuuksien hakeminen jne.

RUKOUS

**Avaa silmäni ja sydämeni tunnistamaan nälkä ja siihen liittyvä turvattomuus lähellä ja kaukana.
Auta minua toimimaan sinun äänenäsi, käsinäsi ja jalkoinasi siellä, missä voin olla lähimmäisen apuna.**

**Sinä olet apumme ja turvamme hyvinä ja vaikeina aikoina.
Rohkaise meitä rakkaudellasi tekemään hyvää ja edistämään oikeudenmukaisuutta kaikkialla.
Me turvaamme sinuun.
Aamen.**

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

TAVOITE:

TAATA TERVEELLINEN ELÄMÄ JA HYVINVOINTI KAIKEN IKÄISILLE.

Toisinaan on tapana toivottaa tapaamisen tai keskustelun päätteeksi: ”Voi hyvin”. Lähetämme toisillemme terveisiä eli hyvän terveyden toivotuksia. Tämä on kulttuurisesti ja kielialueiden yli jaettu tapa. Sairaus, kipu ja kärsimys viestivät, etteivät asiat ole niin kuin pitäisi. Terveys on samalla enemmän kuin sairauden ja kivun poissaoloa. Surun poissaolo ei merkitse sitä, että ihminen olisi iloinen. Terveys ja hyvinvointi ilmentävät ihmisen toivetta ja tarvetta saada kukoistaa.

Jeesuksen esimerkin mukaisesti kirkko on kantanut vastuuta sairaista ja terveydenhoidosta (Luuk. 4:16–21). Kristus lääkäri -kielikuva ilmaisee kristinuskon kokonaisvaltaista lähestymistapaa – Kristus on sekä ruumiin että sielun lääkäri. Kyse ei ole vain vaivoista parantamisesta vaan hyvän elämän edistämisestä. Viime aikoina keskustelu merkityksellisestä elämästä on lisääntynyt. Ihmisen kokemus siitä, että hänellä ja hänen teoillaan on toisille merkitystä, edistää ihmisen hyvinvointia. Erik Allardt on hahmottanut hyvinvoinnin edellytyksiä kolmesta ikkunasta käsin – having (omistaminen, elinolot), loving (rakastaminen, yhteisyysuhteet) ja being (oleminen, itsensä toteuttaminen). Kun aineellisen hyvinvoinnin edellytykset (having) eivät maailmassa vielä toteudu, erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin.

Agenda 2030:ssa asetettu terveyden ja hyvinvoinnin tavoite on kunnianhimoinen: Tavoitteena on mm. vähentää äitiyskuolleisuutta, lopettaa AIDS-, tuberkuloosi- ja malariaepidemiat sekä estää tarttuvien tautien leviäminen. Tavoitteiden saavuttamista edesauttaa tarpeeksi laadukas, kattava ja saavutettava terveydenhuolto sekä turva taloudellisilta riskeiltä.

Tavoitteena on myös edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia. Kirkkojen maailmanneuvoston käyttämässä määritelmässä kokonaisvaltainen ote ilmentää ajattelua, että terveys on monien eri toisiinsa vaikuttavien tekijöiden muodostama kokonaisuus, jossa on mukana myös hengellinen ulottuvuus: ”Terveys on dynaaminen yksilön ja yhteiskunnan, fyysisen, henkisen, hengellisen, taloudellisen, poliittisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila”.

Koronapandemia on yhdistänyt globaalisti eri toimijoita. Vastaavaa voimien ja tahdon yhdistämistä tulisi soveltaa muidenkin haasteiden kanssa. Agenda 2030 ilmentää yhteistä huolta ihmisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Sen tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista, jos koemme haasteen yhteiseksi ja ryhdymme toimimaan.

POHDINTAA

- Millä tavoin terveysongelmat näkyvät alueellasi, valtakunnallisesti?
- Oletko havainnut joitain muutoksia?
- Miten määrittelisit hyvän terveyden? Entä hyvinvoinnin?
- Mitkä asiat edistävät terveyttä ja hyvinvointia?
- Mitkä tekijät uhkaavat terveyttä ja hyvinvointia omalla paikkakunnallasi?

TOIMINTA

- Onko omalla paikkakunnallasi kaikilla pääsy terveyspalveluiden ääreen? Millä tavoin sitä voisi parantaa? Millä tavoin asiaan voit vaikuttaa?
- Liikkuva väestö (esimerkiksi Itä-Euroopan romanit) on esimerkki ihmisistä, jotka jäävät usein paperittomina sosiaali- ja terveyspalvelujen ulkopuolelle. Asunnottomuus on tällöin merkittävä terveysriski. Millaisin keinoin heidän terveyttään voisi parhaiten käytännössä edistää?

RUKOUS

Jumala,
Ole sinä meidän hyvä lääkärimme,
paranna meidät sielun ja ruumiin vaivoista,
ohjaa meitä oikeaan ja hyvään.
Innosta meitä kantamaan vastuuta haavoittuvassa asemassa olevista,
edistämään hyvää elämää maailmanlaajuisesti ja
elämään valtakuntaasi todeksi jo nyt.
Aamen.

4 HYVÄ KOULUTUS

TAVOITE:

TAATA KAIKILLE AVOIN, TASA-ARVOINEN JA LAADUKAS KOULUTUS SEKÄ ELINIKÄISET OPPIMISMAHDOLLISUUDET.

Suomalainen koulu on saanut paljon ihailua ja mainetta maailmalla hyvien oppimistulosten vuoksi. Vaikka ikäluokat pienenevät ja kouluverkko harvenee, hyvän koulutuksen tulee olla kaikkien saavutettavissa. Etäopiskelun eri muodot toimivat monessa tilanteessa, mutta eivät korvaa lähiopetusta. Hyvä koulutus on vuorovaikutteista ja yhteisöllistä. Todellista oppimista tapahtuu vain turvallisessa oppimisympäristössä. Joskus sitä horjuttaa koulukiusaaminen ja väkivalta. Sellaiseen pitää puuttua heti.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa sopimusmaita järjestämään pakollisen ja maksuttoman perusasteen koulutuksen sekä toimimaan niin, että kaikilla olisi mahdollisuus opiskella kykyjensä mukaan eteenpäin. (Art. 28–29.) Suomessakin oppivelvollisuutta on haluttu pidentää, jotta kotitaustasta riippumatta nuori voisi opiskella ammattiin ja päästä jatkokoulutukseen. Koulutusjärjestelmässämme ei ole umpiperiä, vaan aina löytyy mahdollisuus jatsoon. Opettajilamme on akateeminen koulutus ja alalle on riittänyt tulijoita, mutta yhä useammalle opettajalle työ on odotusten ristipaineessa käynyt raskaaksi. Opettajat tarvitsevat henkistä tukea ja hyviä yhteistyökumppaneita.

Kirkko on ollut perustamassa kouluja monissa maissa, aikanaan Suomessakin, sillä luku-, kirjoitus- ja laskutaito ovat avain yleissivistykseen ja kestävään elämäntapaan. Maailmalla kuitenkin sadat miljoonat lapset joutuvat jättämään koulunkäynnin kesken köyhyyden, konfliktien tai luonnonkatastrofien vuoksi. Se ei ole oikein. Sen vuoksi kirkkojen lähetys- ja kehitysyhteistyössä korostuu koulujen rakentaminen ja opettajien kouluttaminen. Perheet pitää myös saada ymmärtämään koulutuksen merkitys lasten tulevaisuudelle.

Jeesuskin oli opettaja ja hänen seuraajiaan kutsutaan opetuslapsiksi eli oppilaisiksi. Uudessa testamentissa kerrotaan, kuinka Jeesus opetti kansaa puheilla ja vertauksilla Jumalan valtakunnasta (esimerkiksi Luuk. 4:14–15 tai 5: 1–5). Fyysinen oppimisympäristö vaihteli synagogasta veneeseen ja vuorenrinteisiin. Jeesuksen pedagogisen toiminnan keskiössä oli kohtaaminen. Kahtatois-

ta oppilastaan hän koulutti eniten omalla esimerkillään ja yhdessä vaeltaen (ks. Joh.13:12–17).

Me kaikki olemme erilaisia oppijoita, mutta useimmat asiat opitaan ja muistetaan tekemällä yhdessä. Siksi sanojen ja tekojen pitää kulkea käsi kädessä. Elinikäisen ja jatkuvan oppimisen ilo kuuluu meille kaikille!

POHDINTAA

- Milloin olet saanut hyvää koulutusta?
- Miten koulutuspolut muuttuvat tulevaisuudessa?
- Millä keinoilla saataisiin kitkettä koulukiusaaminen ja kouluväkivalta?
- Millaista kodin ja koulun yhteistyö on parhaimmillaan?
- Millä tavoin jokainen meistä voi löytää omat vahvuutensa ja vahvistaa yhteistä osaamista?
- Mitä voimme oppia Jeesuksen tavasta opettaa ja kouluttaa?

TOIMINTA

- Järjestetään läksykerhoja koululaisille ja osaamispajoja kaikenikäisille, joissa jokainen voi jakaa osaamistaan muille. Hyödynnetään seurakuntalaisten erilaisia koulutustaustoja.
- Tutustutaan perheiden kanssa paikallisiin opetussuunnitelmiin ja käydään rakentavaa keskustelua koulumaailman kysymyksistä. Avataan suomalaista koulujärjestelmää erityisesti muualta muuttaneille perheille.
- Arvioidaan seurakunnan kouluyhteistyötä, miten sitä voitaisiin kehittää yhdessä alueen eri toimijoiden kanssa.
- Tuetaan koulujen rakentamista ja opettajien täydennyskoulutusta kehityksessa. Otetaan kummikoulu tai kummioppilaita, joihin pidetään yhteyttä. Kustannetaan koulupukuja tai oppimateriaaleja tarvitseville. Muistetaan esirukouksin.

RUKOUS

Hyvä Jumala,
kiitos, että olet luonut ihmiselle kyvyn oppia ja muistaa.
Anna meille nöyryyttä ja uteliaisuutta uuden tiedon edessä
ja rohkeutta käyttää oppimaamme yhteiseksi hyödyksi.
Siunaa heitä, joiden työnä on opettaa ja kouluttaa muita.
Anna heille kärsivällisyyttä ja viisautta.

Tuomme eteesi alueemme koulut ja oppilaitokset.
Siunaa ja varjele jokaista oppilasta ja opiskelijaa.
Poista esteet oppimisen ilon tieltä.
Näytä meille keinot tukea koulutusta siellä,
missä se on haurasta ja puutteellista.
Avaa ovia hyvään elämään.
Aamen.

5 SUKUPUOLTEN TASA-ARVO

TAVOITE:

**SAAVUTTA A SUKUPUOLTEN VÄLINEN TASA-ARVO SEKÄ VAHVISTAA
NAISTEN JA TYTTÖJEN OIKEUKSIA JA MAHDOLLISUUKSIA.**

Miksi tasa-arvosta on aika puhua nyt?

Miten on mahdollista, että Suomi on Euroopan toiseksi vaarallisin maa naisille, mutta samalla olemme maailman onnellisin kansa? Miksi edelleen on palkkaeroja naisten ja miesten välillä? Naisten työuria ja etenemistä työssä sävyttää vanhemmuus enemmän kuin miehillä. Meillä on mielikuva tasa-arvoisesta Suomesta, mutta vahvistaako tämä mielikuva samaan aikaan hiljaisen, rakenteellisen syrjinnän? Hyväksymmekö edelleen sen, että sukupuoli määrittää sen millaista palkkaa saa tai kuka jää kotiin hoitamaan lasta.

Tavoittelemme kirkkoa, joka puolustaa tasa-arvoa, tasavertaisuutta ja ihmisyttä. Ihmisen arvo ei ole sidoksissa sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen. Oman ja toisen ihmisen arvon näkeminen auttaa suojelemaan itseä, kunnioittamaan toistemme rajoja sekä ymmärtämään sukupuolen moninaisuutta. Tulevaisuudessa meidät kohdataan ihmisinä, ei sukupuolina – naisina, miehinä tai muunsukupuolisina. Näin rakennamme kestäviä, täyden osallisuuden yhteisöjä.

Mitä tekemistä Raamatulla on tasa-arvon kanssa?

Kirkkomme on sitoutunut noudattamaan Luterilaisen Maailmanliiton linjauksia sukupuolten oikeudenmukaisuudesta. Siksi meidän on kaikessa toiminnassamme ja kumppanuuksissamme edistettävä tasa-arvoa. Suomen kielessä teologinen käsite ´vanhurskaus´ ja maallinen käsite ´oikeudenmukaisuus´ ovat eriytyneet toisistaan, vaikka ne liittyvät oleellisesti yhteen. Vanhurskaus ja oikeudenmukaisuus toteutuvat ihmisten tasa-arvossa. Epäoikeudenmukaisuus ei ole Jumalan tahdon mukaista. Siksi epäoikeudenmukaisuutta vahvistavaa toimintaa ja rakenteita on purettava.

Raamatun käyttöön liittyy aina historian ja nykyhetken välinen vuorovaikutus. Vanhat patriarkaaliset rakenteet, epätasa-arvoistavaa kohtelua tuottavat Raamatun lukuvalinnat ovat jättäneet kirkkoon ja ihmisiin kipeän jäljen. Luterilaisessa Raamatun lukemisen tavassa keskeinen kysymys on, miten Raamattu edistää Kristusta. Tämä lukutapa tukee oikeudenmukaisten yhteisöiden rakentamista. Epäoikeudenmukaisuutta ei voi perustella Raamatulla.

Miten tasa-arvo näkyy?

Arvot tulevat todeksi ja näkyväksi elämässämme. Tasa-arvotyö on kirkon ja jokaisen seurakunnan, yhteisön ja ihmisen aktiivista toimintaa. Jeesuksessa Kristuksessa kaikki saavat anteeksiannon, ja siitä seuraavan kutsun rakentaa oikeudenmukaista elämää. Tästä syystä ei ole oikeutusta minkäänlaiselle sukupuolten tai ihmisten ja luonnon väliselle ylivallalle, syrjinnälle tai sorrolle.

POHDINTAA

- Miten sinä ymmärrät tasa-arvon?
- Millaisissa asioissa tunnistat tasa-arvon lisääntyneen ja heikentyneen?
- Millaiset asiat ja toimintatavat tuottavat epätasa-arvoa?
- Mikä sinulle on helppoa tai vaikeaa tasa-arvossa?
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntö sekä ihmisoikeussopimukset ja -standardit ohjaavat seurakuntien toimintaa. Tunnetko ne? Millä tavoin ne huomioidaan seurakunnan toiminnassa?

TOIMINTA

- Millaisin konkreettisin tavoin voitte seurakunnan suunnittelutyössä edistää tasa-arvoa? Kootkaa tavoitteita tasa-arvon edistämiseksi.
- Millaisia tasa-arvon esteitä tunnistat oman seurakuntasi toiminnassa? Millä tavoin voitte purkaa nämä esteet?
- Mitä käytännössä tarkoittaa, että yhteistyökumppaneiden valinnassa huomioidaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden oikeudenmukainen toteutuminen?
- Keiden yhteistyökumppaneiden kanssa voitte edistää tasa-arvon toteutumista? Millaista yhteistyötä voisitte tehdä?
- Tasa-arvoa voi edistää Näe – Arvioi – Toimi -mallilla.
- Järjestäkää tilaisuus, jossa nostatte esiin tasa-arvokysymyksiä.
- Pohtikaa millä tavoin voitte arvioida tasa-arvokysymysten merkitystä.
- Suunnitelkaa toimintamalli tasa-arvon edistämiseksi tehtyjen havaintojen ja arvioiden pohjalta.

RUKOUS

Jumala, sinä loit ihmisen kuvaksesi, ainutkertaiseksi ja arvokkaaksi. Kiitämme sinua luomistyöstäsi, elämän monimuotoisuudesta ja rikkaudesta.

Luomistyösi runsaudessa ja Pyhän Henkesi voimassa olemme erilaisia, mutta samanarvoisia.

Vapauta meidät ennakkoluuloista ja vahvista keskinäistä kunnioitusta. Tee meistä aktiivisia oikeudenmukaisuuden ja sovinnon rakentajia.

Anna rakkautesi ja armosi koskettaa niin, että opimme rakastamaan ja olemaan kristittyjä toisillemme. Aamen

6 PUHDAS VESI

TAVOITE: VARMISTAA VEDEN SAANTI JA KESTÄVÄ KÄYTTÖ SEKÄ SANITAATIO KAIKILLE.

Vesi on maapallon yleisin kemiallinen yhdiste. Ihmisestä suurin osa on vettä. Maapallon pinta-alasta noin 71 prosenttia on veden peittämää. Vesi on osa ihmistä ja yhdistää ihmisen osaksi luontoa.

Kristinuskossa puhdas vesi liittyy useaan teemaan. Vesi liittyy ihmisen suhteeseen luomakuntaan. Puhdas vesi on myös oikeudenmukaisuuteen liittyvä teema. Ja vesi on voimakas teologinen elementti, joka selkeimmin tulee esiin kastteen yhteydessä.

Raamatuntekstit kertovat siitä, että vesi on Jumalan elämää ylläpitävä lahja. Jumala on antanut lahjan kaikelle luomakunnalle ja ihmiselle luomakunnan osana. Sadekuuron yllättäessä, talven lumihangessa sekä tunturipuron solinaa kuunnellessa voi kiittää Jumalaa. Vesivarantojen tuhoutuminen sekä puhtaan veden puute merkitsee Jumalan lahjan hukkaamista, tuhoamista ja epäoikeudenmukaista käyttöä.

Lutherin mukaan Jumala on läsnä luomakunnassaan, niin elävässä kuin elottomassakin luonnossa. Jumala on siis läsnä myös maapallolla virtaavassa, puhtaassa, ja myös saastuneessakin vedessä.

Jumalan läsnäolon näkeminen ohjaa kunnioittamaan luontoa. Toisaalta Jumalan läsnäolo myös tuhoutuneessa luonnossa muistuttaa siitä, että tuhoutuneeseen luontoon ei ole arvotonta.

Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta puhtaaseen veteen liittyviä kysymyksiä voi tarkastella esimerkiksi keskinäisriippuvuuden sekä solidaarisuuden periaatteiden kautta. Keskinäisriippuvuus ohjaa tunnistamaan sen, että kaikki ovat riippuvaisia vedestä. Solidaarisuus puolestaan ohjaa tunnistamaan heikoimmassa asemassa olevat sekä toimimaan heidän puolestaan.

Suomessa olennainen kysymys on, miten suojelemme järviä, jokia ja merta. Eriytisesti Itämeri on pitkään ollut huonossa kunnossa. Vesistöt ovat myös hyvä

esimerkki siitä, miten luonto voi toipua, kun sille annetaan mahdollisuus. Suomessa oli 1970-luvulla useita järviä, jotka kärsivät happikadosta, kalakuolemista ja leväkukinnoista. Jätevesien puhdistamisen tehostaminen sekä järvien kunnostaminen on luonut perustan sille, että tällä hetkellä järvet ja joet voivat hyvin. Suuri merkitys on ollut sillä, että tavalliset ihmiset ovat toimineet vesistöjen puolesta omissa ympäristössään.

POHDINTAA

- Katsele mielessäsi sinulle tärkeää paikkaa, jossa on vettä. Miltä tuntuu ajatus, että Jumala on läsnä tuon paikan luonnossa?
- Suomessa ei ole puutetta puhtaasta vedestä. Mitä Suomessa voisi tarkoittaa oikeudenmukaisuus niitä kohtaan, jotka kärsivät veden puutteesta?

TOIMINTA

- Luonnon vesissä uiminen ja vesien tutkiminen sukeltelulla on hieno tapa oppia tuntemaan paikallisia vesistöjä. Uimalla luonnonvesissä läpi vuoden voi tuntea vuodenvaihtoa ihollaan.
- Muodosta tiimi, joka kerää rahaa kaivon hankkimiseksi Kirkon Ulkomaanavun kautta. Puhdas juomavesi pelastaa ihmishenkiä.
- Oletko maistellut, miten erilaiselta puhdas vesi voi maistua riippuen sen alkuperästä? Järjestä vesimaistelu, jossa on vettä esimerkiksi porakaivosta, vesijohtoverkosta ja purosta.
- Raamattupiiri veden äärellä. Poimintoja Raamatussa vesi -teemaan liittyen:
 - Vesi on läsnä Raamatussa alusta alkaen (1. Moos. 1:1-2).
 - Vanha testamentti sisältää varhaisen kuvauksen veden saastumisesta: kun Mooses löi Niilin vettä sauvalla, vesi muuttui juomakelvottomaksi, kalat kuolivat ja virta alkoi haista (2. Moos. 7:14-24).
 - Jeesus sanoi naiselle, joka tuli hakemaan vettä kaivolta: "Joka juo minun antamaani vettä, ei enää koskaan ole janoissaan. Siitä vedestä, jota minä annan, tulee hänessä lähde, joka kumpuaa ikuisen elämän vettä." (Joh. 4:14).
 - Uudessa testamentissa vesi liittyy olennaisesti kasteeseen (esim. Matt. 3:13-17; Ap.t. 8:26-40).
- Keskustelkaa veden merkityksestä Raamatussa. Mitä muita kertomuksia/raamatunkohtia vedestä nousee mieleen?

RUKOUS

Jumala,
Me kiitämme sinua elämän lahjasta
ja elämää ylläpitävästä puhtaasta vedestä,
joka virtaa puroissa ja joissa,
joka lepää järvissä,
joka on jähmettyneenä jäätiköihin.

Me kiitämme vedestä,
joka on ilmassa,
ja joka virtaa maan alla.
Auta meitä suojelemaan tätä lahjaa.
Auta meitä säilyttämään ja jakamaan puhdasta vettä.
Aamen.

(Ote Kirkkojen maailmanneuvoston Seven Weeks for Water
-materiaalin rukouksesta)

7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA

TAVOITE:

VARMISTAA EDULLINEN, LUOTETTAVA, KESTÄVÄ JA UUDENAIKAINEN ENERGIA KAIKILLE.

Energia on pohjimmiltaan Jumalan luoma voimavara, joka antaa mahdollisuuden elämään sekä ihmiselle että muulle luomakunnalle. Ihminen on kautta aikojen ottanut maapallon energiavaroja käyttöönsä. On rakennettu nuotio, lämmitelty ja tehty ruokaa, rakennettu tuuli- tai vesimylly ja sitten höyrykone. Alettu käyttää fossiilista energiaa. Valitettavasti fossiilisen energian valjastaminen ihmisen käyttöön on aiheuttanut myös negatiivisia seurauksia. Esiteollisesta ajasta lähtien ihminen on vastuussa ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden roimasta kasvusta. Haasteena on siirtyä seuraavaan vaiheeseen: energiaan, joka mahtuu maan ekosysteemin puitteisiin. Tavoite on YK:n agendassa määritelty edulliseksi ja puhtaaksi energiaksi.

Teollistumisen aikana käytetyt energiamuodot ovat paitsi saaneet aikaan ilmastonmuutoksen olleet myös saastuttavia. Ilmansaasteet ovat maailman neljänneksi yleisin kuoleman aiheuttaja. Esimerkiksi kehitysmaissa savusta aiheutuvat terveysongelmat ovat huomattavia. Savuhaittoja syntyy mm. silloin kun kodeissa ruuanlaitto tapahtuu savuttavilla uuneilla tai koteja lämmitetään hiiltä, puuta ja lantaa apuna käyttäen. Eivätkä savuhaitat koske pelkästään kehitysmaita. Uutisista tutut suurten kaupunkien savusumut ovat arkipäivää miljoonien ihmisten elämässä. Kaupunkeja verhoavat savusumut ovat pahentuneet teollisen ajan alkua ajoilta tähän päivään aiheuttaen vuosittain yhä enemmän terveyshaittoja. Savusumuihin liittyvä Smogin käsite tuli tunnetuksi varhain teollistuneen Iso-Britannian Lontoossa 1800-luvun lopulla. Pahimmillaan savusumu aiheutti siellä 12 000 ihmisen kuoleman vuonna 1952. Se muistuttaa meitä siitä mistä pitkään käyttämämme energian tuomat ongelmat ovat peräisin.

Ihmiskunta on nyt suuren haasteen keskellä. Edullisen, luotettavan, kestävän ja uudenkaisen energian varmistaminen kaikille niin eteläisellä kuin pohjoisella pallonpuoliskolla on välttämätöntä.

Maapallo ei kestä sitä, jos koko ihmiskunta lähtee samalle tielle kuin ensin teollistuneet maat Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Siitä on räikeimpiä esimerk-

kejä juuri Ison Britannian savusumu smog. Tässäkin on kysymys oikeudenmukaisuudesta. Varhain teollistuneiden maiden on tehtävä energiakäännös ja suunnattava kohti fossiilittomia energialähteitä. Muutoksen avaimet ovat olemassa. Tarvitaan vain riittävästi painetta ja tahtoa muutokseen. Varhain teollistuneiden maiden tulee myös tukea kehittyvien maiden hyppyä yli vanhanaikaisten ratkaisujen.

Kristinuskon ytimeen kuuluu ajatus ihmisen vastuullisuudesta luomakunnassa. Perinteisesti on ajateltu, että ihminen on luomakunnan kruunu. Viime aikoina kristilliset kirkot ovat heränneet korostamaan ajatusta, että ihmisen tulee ymmärtää paikkansa osana luomakunnan keskinäisten riippuvaisuuksien verkkoa. Vaikka ihminen kykenee toiminnallaan muuttamaan koko maapallon ilmaston, ihminen ei ole luomakunnan herra, vaan hänelläkin on Herransa. Ihminen on vastuussa teoistaan Luojalleen.

Ihmiselle on annettu tehtäväksi elää Jumalan luomassa maailmassa siten, että kaikilla olisi mahdollisuus kestävään elämään. Raamatun lehdistä avautuva seitsemäs käsky, Älä varasta, toimii hyvänä ohjenuorana meille ihmisille. Kuinka osaisimme tuottaa edullista ja puhdasta energiaa ilman, että viemme edellytykset hyvään elämään tulevilta sukupolvilta ja muulta luomakunnalta?

POHDINTAA

- Luomiskertomus on taidokas ja syvä kuvaus luomistyön moninaisuudesta (1.Moos. 1-2:25). Millaisia näkökulmia luomiskertomus avaa tavoitteeseen saada puhdasta ja edullista energiaa kaikille?
- Miten voisit vähentää fossiilisen energian kulutusta?
- Miten voisit edistää puhtaamman energian tuottamista ja käyttämistä?

TOIMINTA

- Tutustukaa Hiilineutraali kirkko 2030- strategiaan.
 - Mitä se merkitsee omassa seurakunnassa?
 - Miten nämä strategian tavoitteet voi toteuttaa?
 - Koskevatko ne omaa seurakuntaa?
 - Strategian suosituksen mukaisesti tulisi tehdä seuraavaa: öljylämmityksestä luovutaan vuoteen 2025 mennessä ja fossiilisilla polttoaineilla tuotetun sähkön käytöstä luovutaan vuoteen 2025 mennessä. Seurakunnat selvittävät rakennustensa energiankulutuksen ja kirjaavat sen [kirkon yhteiseen] Basis-järjestelmään vuoden 2020 loppuun mennessä. Rakennusten energiatehokkuutta parannetaan.
- Laske koulu- / työmatkan / kauppareissun hiilijalanjälki seuraavan sivun taulukon avulla. Kuinka voisit pienentää oman matkasi hiilijalanjälkeä? Mitkä muut kuin taulukossa mainitut tekijät vaikuttavat matkasi hiilijalanjälkeen?

Liikkumistapa	Hiilidioksidipäästöt grammoina kilometriä ja henkilöä kohti
Kävely ja pyöräily	0
Mopo	68
Linja-auto	63 (kaupunkibussi) 47 (kaukoliikenteen bussi)
Raitiovaunu, juna tai metro	0 (ajettaessa, sähkönkulutuksen päästöt puolestaan riippuvat sähkön tuotantotavasta)
Henkilöauto (benssiini tai diesel)	94
Henkilöauto (sähkö)	0 (ajettaessa, sähkönkulutuksen päästöt puolestaan riippuvat sähkön tuotantotavasta)

RUKOUS

Elävä Jumala, koko luomakunnan Äiti ja Isä.
 Sinä jaat rakkauttasi ylenpalttisesti,
 aurinko saa elämän heräämään, vesi virvoittaa sen.
 Pyhä Henkesi liikkuu kuin tuuli
 ja uudistaa luomakuntaasi.
 Auta meitä käyttämään antamiasi lahjoja oikein,
 niin että elämässämme näkyy heijastus sinun rakkaudestasi.
 Aamen.

8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA

TAVOITE:

**EDISTÄÄ KAIKKIA KOSKEVAA KESTÄVÄÄ TALOUSKASVUA,
TÄYTTÄ JA TUOTTAVAA TYÖLLISYYTTÄ SEKÄ SÄÄLLISIÄ TYÖPAIKKOJA.**

Onko työ eloonjäämistä, orjuutta vai leikkiä?

Eri vaiheissa ihmisten historiaa työllä on ollut erilaisia rooleja. Pahimmillaan työn tekeminen on ollut riistoa ja orjuutta tai kamppailua riittävän ruoan saamiseksi. Toisaalta työ on parhaimmillaan ollut kuin leikkiä, ihanaa Jumalan luomiseen osallistumista, uuden keksimistä ja ihmisen kekseliäisyyden juhlaa.

Luhistun. Lamaannun. Näin ovat monet kuvanneet elämänsä umpikujaa 1930-luvulla eri puolilla maailmaa, Suomessa 1990-luvulla tai vuonna 2008 alkaneen huonon talouskasvun aikana.

Työn merkitys ihmisen hyvinvoinnin ytimessä tulee esiin, jos työ loppuu. Työn loppumisella tarkoitetaan yleensä palkkatyön loppumista. Se johtuu usein yhteiskunnan tai yrityksen talouskasvun hidastumisesta tai tarjottujen tuotteiden heikosta menekistä. Suomessa 1990-luvun laman muistavat monet yrittäjät, joiden yritystoiminta päättyi sekä ne lähes puoli miljoonaa suomalaista, jotka jäivät työttömäksi.

Uudet alut

Työn merkilliseen olemukseen on aina kuulunut, että työ kuolee ja uutta syntyy tilalle. Maailmassa oli vuosituhansia kirjureita ja puhtaaksikirjoittajia, mutta tietokoneet mullistivat kaiken muutama vuosikymmen sitten. Printteristä tuli pikakirjoittaja, joka mekaanisesti suoltaa pikavauhtia tekstin ulos ja tarvittaessa tekee sen hetken päästä uudelleen, kun teksti on korjattu. Lyhyessä ajassa tuhannet ja tuhannet toimistosihteerit ja konekirjoittajat menettivät työnsä eri puolilla maailmaa.

Vastaavia kuvauksia on eri aloilta voinut kuulla erityisesti teollisen vallankumouksen alusta alkaen, käytännössä 1800-luvun alusta. Tällä hetkellä on meneillään neljäs aalto, jossa korostuu automatisaation, tekoälyn ja robottien merki-

tyksen kasvu. Vielä hiljattain uumoiltiin, että jopa kolmannes, ellei peräti puolet työpaikoista, katoaisi lähivuosikymmenien aikana. Esimerkiksi rekkaliikenne automatisoituisi ja kuskit katoaisivat. Kehitys ei ole ollut ihan niin nopeaa kuin ajateltiin, mutta muutos on meneillään.

Työn mielekkyys

Tulevaisuuden toiveena on se, että koneet tekevät tylsät, raskaat ja vaaralliset työt. Ihmisille jää mielekäs ja innostava työ, jota tehdään yhä lyhyempinä työpäivinä. Toisaalta pelkona on se, että robotit vievät työn ja niiden panosta on vaikea verottaa. Jos näin tapahtuisi, niin yhteiskunnallinen hyvinvointi ja vakaus olisi uhattuna. Moni tipahtaisi niukkuuteen.

Työn tulevaisuuden ja samalla työn mielekkyyden ratkaisevat uuden innovaatiot ja entistä parempi kyky tehdä yhä globaalimpia ja kansainvälisiä sopimuksia työn tuottavuuden, siis työn tulosten, riittävän oikeudenmukaisesta jakamisesta.

Matteuksen evankeliumi 20:1-16

Taivasten valtakuntaa voi verrata isäntään, joka aamuvarhaisella lähti palkkaamaan työmiehiä viinitarhaansa.

Hän sopi miesten kanssa yhden denaarin päiväpalkasta ja lähetti heidät viinitarhaan. Päivän kolmannella tunnilla hän lähti taas ulos ja näki, että torilla seisoivat vielä miehiä jouten. 'Menkää tekin viinitarhaan', hän sanoi heille, 'minä maksan teille sen, mitä kuuluu maksaa'. Miehet lähtivät. Kuudennen ja yhdeksännen tunnin aikaan isäntä lähti taas ulos ja teki samoin. Kun hän sitten meni ulos yhdennellätoista tunnilla, hän näki vieläkin muutamia joutilaita ja kysyi heiltä: 'Miksi te seisotte täällä kaiken päivää toimeettomina?' 'Kukaan ei ole palkannut meitä', he vastasivat. Hän sanoi miehille: 'Menkää tekin minun viinitarhaani.'

Kun sitten tuli ilta, viinitarhan omistaja sanoi tilanhoitajalleen: 'Kutsu työmiehet ja maksa heille palkka, viimeksi tullee ensin ja ensimmäisille vasta sitten. Ne, jotka oli palkattu yhdennellätoista tunnilla, tulivat ja saivat kukin denaarinsa. Kun ensiksi palkatut tulivat, he luulivat saavansa enemmän, mutta hekin saivat vain denaarin. Silloin he nostivat metelin ja sanoivat isännälle: 'Nämä viimeksi tulleet tekivät työtä yhden ainoan tunnin, ja silti sinä annat heille saman kuin meille, jotka olemme kantaneet päivän kuorman ja helteen.' Mutta isäntä sanoi yhdelle miehistä: 'Ystävänä, enhän minä tee sinulle vääryyttä. Emmekö me sopineet denaarista? Ota omasi ja mene. Minä tahdon maksaa tälle viimeksi tulleelle saman kuin sinulle, ja kai minä saan omallani tehdä mitä haluan? Katsotko sinä karsaasti sitä, että minä olen hyvä?'

Näin viimeiset tulevat ensimmäisiksi ja ensimmäiset viimeisiksi.

POHDINTAA

- Jo Jeesuksen aikana erilaiset työelämän oikeudenmukaisuuskysymykset olivat ihmisten mielessä. Mitä muita Jeesuksen työelämään liittyviä vertauksia muistat? Mitä ajattelet näistä Jeesuksen vertauksista?

TOIMINTA

- Tutustu tämän hetken työllisyys- ja työttömyystilanteeseen paikkakunnallasi
- Kuka lähipiirissäsi on joutunut kamppailemaan työpaikan säilymisen, löytymisen puolesta? Voitko soittaa hänelle ja kysyä: Mitä kuuluu, miten voit?

RUKOUS

Jumala.

Joskus väsyn työhön.

Joskus koen, etten riitä.

Joskus pelkään, että menetän työni.

Vahvista toivoa, meidän, jotka kannamme huolta työn jatkumisesta tai siitä, ettemme saa toivomaamme työpaikkaa.

Auta meitä rakentamaan yhteiskuntaa, joka on oikeudenmukainen työtä tekeville ja sitä etsiville. Anna siunauksesi työlle, jota teemme.

Kiitos, että kuulet rukouksemme.

Aamen.

9 KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA

TAVOITE:

RAKENTAA KESTÄVÄÄ INFRASTRUKTUURIA SEKÄ EDISTÄÄ KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA JA INNOVAATIOITA.

Maapallon säilyminen elinkelpoisena on meidän kaikkien etu – ja kaikkien vastuulla. Kestävän yhteiskunnan rakentaminen on uusin ja polttavin yhteisvastuumme.

Suomen Kestävyyspaneeli kannustaa ”Kuusi polkua kestävyteen” -julkaisusaan edistämään kestävyysmurrosta yhteiskunnassamme. Se tarkoittaa sitä, että pyrimme aktiivisesti löytämään tuotantotapoja, jotka eivät pitkälläkään aikavälillä vahingoita ympäristöämme kantokykyä, taloudellisia toimintaedellytyksiä, kulttuurien sopuisaa rinnakkaiseloa ja ihmisten sosiaalista hyvinvointia.

Käytännössä tavoite voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että materiaalien ja luonnontilaisen maan käyttöä vähennetään ja kiertotalous nostetaan keskiöön. Näin voidaan osaltaan turvata luonnonvarojen riittävyys tuleville sukupolville.

Pohjoismainen aineellinen hyvinvointimme lepää teollisuuden ja innovaatioiden harteilla. Siksi se, miten teollisuus pystyy uusiutumaan kohti kestävyttä, tulee vaikuttamaan merkittävästi nykyisiin ja tuleviin sukupolviin. Perinteisesti kestävyys- ja ympäristökeskustelussa olemme osoittaneet sormella niitä, jotka ongelmia aiheuttavat eli esimerkiksi teollisuutta ja maataloutta.

”Saastuttaja maksaa” -periaate on laajasti käytössä, ja se on auttanutkin puhaiden teknologioiden kehittämisessä. Se ei kuitenkaan ole tehnyt kestävyysvaajeesta vielä riittävästi kaikkien yhteistä asiaa. Olemme edenneet kohti kestävä teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja, mutta aivan liian hitaasti. Tutkimusten mukaan raaka-aineita kulutetaan Suomessa jopa kymmenen kertaa enemmän kuin kestävä taso sallisi.

Kestävien innovaatioiden syntyminen tarvitsee luovaa mieltä ja ympäristöä. On hyvä ajatella, että meillä on yhdessä mahdollisuus luoda sellaista ilmapiiriä, joka edesauttaa kestävien innovaatioiden syntymistä. Koska kestävyiden haaste on iso, innovointiin on syytä valjastaa myös perinteisiä toimijoita laajempi toi-

mijajoukko. On todennäköistä, että jatkossa innovaatiot syntyvät yhä enemmän epämuodollisissa ja yllättävissäkin verkostoissa, joissa on mukana esimerkiksi yrityksiä, tutkijoita, asiakkaita ja vapaaehtoisia asiantuntijoita.

On myös todennäköisempää, että innovaatioita syntyy, jos niitä on sadan ihmisen sijaan pohtimassa tuhat ihmistä. Ruohonjuuritasolla ympäri maailmaa onkin jo nyt oma-aloitteisesti ryhdytty aktiivisesti toimimaan ja kokeilemaan kestäviä ratkaisuja, joista jotkin ovat skaalautuneet isommiksi ja edenneet teollisuuden tuotekehitykseen tai paikalliseen yhteistuotantoon asti, esimerkiksi joitain suomalaisia kauravalmisteita. Samalla paikalliset yhteisöt ovat voimaantuneet ja luoneet yhteistä hyvää.

Paikallisen toiminnan lisäksi on tärkeä muistaa, että poliittinen ohjausjärjestelmämme täytyy kehittää kokonaisvaltaisesti niin, että se tukee runsaan raaka-aineiden ja energian käytön sijaan ilmastoystävällistä kiertotaloutta. Myös kirkossa voimme omalla toiminnallamme ja sanomamme avulla edistää kestävien valintojen tekemistä niin valtakunnan politiikassa, paikallisesti kuin yksilötasolla. Kannustaminen julkisiin innovaatioihin, joita kukaan ei omista ja jotka ovat nopeasti muidenkin käytettävissä, voi nopeuttaa kestävyysmurrosta merkittäväsi.

POHDINTAA

- Miten voisimme tuoda kristilliseen sanomaan perustuen suurempaa yhteisvastuun ajatusta kestävyydestä niin, että päättäjät, kansalaiset, yritykset ja muut toimijat löytäisivät paremmin toisensa ja voimaantuisivat toimimaan?

TOIMINTA

- Innovoidaan yhdessä kestäviä ratkaisuja paikallisen yhteisön, esimerkiksi kunnan tai seurakunnan toiminnan kehittämiseksi. Innovointi voisi olla osa jotain tapahtumaa ja paikalle voi kutsua myös asiantuntijan yhteiskehittämään ja kommentoimaan.
- Sitoudu muuttamaan omia valintojasi ja tekojasi rohkeasti ja ennakkoluulottomasti yhdessä läheistesi kanssa – vaikka ensin vain jossain pienessä yksittäisessä asiassa.

RUKOUS

Hyvä Jumala,
auta meitä näkemään arkipäivän valintojemme vaikutus
maapallomme tulevaisuuteen ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin.
Muistuta meitä kaikesta siitä hyvästä, mikä meille on annettu.
Muistuta meitä myös vastuustamme.

Auta meitä ottamaan vastaan meille annetut haasteet
ja luo meihin voimaa ja viisautta voittaa ne.
Sinä olet tehnyt mahdottomia asioita ennenkin.
Tee niin myös meidän aikanamme.
Aamen.

10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

TAVOITE: VÄHENTÄÄ ERIARVOISUUTTA MAIDEN SISÄLLÄ JA NIIDEN VÄLILLÄ.

Maailmassamme valta, mahdollisuudet ja omaisuus keskittyvät pienelle joukolle ihmisiä. Tähän kehityskulkuun kuuluu, että rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät. Kuitenkin maailmassa on jo niin paljon varallisuutta, että, jos se osattaisiin ja haluttaisiin jakaa, äärimmäinen köyhyys voitaisiin kokonaan poistaa. Taloudellisen eriarvoisuuden ohella ihmiset ovat eriarvoisia myös valinnanmahdollisuuksiensa suhteen. Se, mihin maanosaan, maahan, etniseen, uskonnolliseen ja sosiaaliseen ryhmään, sukupuoleen kukin syntyy ja millaista seksuaalista suuntautumista edustaa, rajaa sitä, minkälaiset mahdollisuudet elämässä on toimia ja osallistua.

Kuvittele mieleesi kuva, jossa kolme erikoista henkilöä seuraa aidan takaa jalkapallo-ottelua. Keskimittainen löytää taas aidasta oksanreiän, josta pelin seuraaminen mahdollistuu. Lyhyin ei pysty näkemään mitään.

Kuva kertoo, miten iso vaikutus pienellä asialla, kuten pituudella voi mahdollisuuksiin olla. Kukaan ei voi kuitenkaan omaa pituuttaan valita, eikä juurikaan siihen vaikuttaa. Lähtökohtien eriarvoisuus vaatii kehittämään tasa-arvoistavia ratkaisuja ja kiinnittämään huomiota erilaisten ihmisten kohteluun.

Kun kuva muuttuu ja mahdollisuuksia tasataan, pisin näkee edelleen omin avuin aidan yli, keskimittainen saa avukseen pienen jakkaran, joka nostaa hänet pisimmän henkilön tasolle ja lyhyin saa niin korkean jakkaran, että pääsee muiden kanssa samalle tasolle. Pienet konkreettiset teot samanarvoistavat. Tällaista tasavertaistamista harjoitetaan yhteiskuntapolitiikalla.

Viimeisessä kuvassa aita on poissa ja kaikki näkevät ottelun esteettä. Ei ole väliä sillä, onko henkilö lyhyt vai pitkä, kaikilla on samanvertainen mahdollisuus. Tässä on kysymys saavutettavuudesta, siitä, että kun esteet poistetaan, tuki-toimien tarve vähenee. Tämä kuvaa elämää, jossa olemme erilaisia, mutta yhtä arvokkaita ja siksi kaikkien osallistumismahdollisuus halutaan turvata. Tasa-arvotyö ja eriarvoistumisen vähentäminen vaativat kolmea asiaa: tietoisuutta, halua toimia ja kykyä kantaa vastuuta. Tietoisuus merkitsee oikeuden-

mukaisuuteen heräämistä ja siihen pyrkimistä. Halu toimia merkitsee taitoa muuntaa pyrkimys konkreettiseksi tasa-arvoa lisääviksi ratkaisuuksi. Vastuun kantaminen on omastaan jakamista, solidaarisia toimia toisia ihmisiä kohtaan. Se ei ole ylhäältäpäin, omaan parempaan asemaan nojaavaa hyväntekeväisyyttä, vaan vastavuoroista toisilta oppimista samalla, kun yhteinen hyvä lisääntyy. Raamattu on eriarvoistavaa lähtökohta-ajattelua ja kohtelua vastaan. Raamattu muistuttaa ihmisten välisestä yhteydestä, sen vaalimisen tärkeydestä sekä kaikkien yhtäläisestä ihmisarvosta. Sen tulee olla kaiken yhteiselon peruslähtökohta.

POHDINTAA

Mietiskele rauhassa seuraavia Raamatunkohtia ja jakakaa niiden herättämiä tunteita ja ajatuksia. Mitä nämä kohdat puhuvat sinulle juuri nyt?

- Aamos 5:24: Mutta oikeus virratkoon kuin vesi ja vanhurskaus kuin ehtymätön puro.
- Joh. 17:21: Että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa.
- Room. 10:12: Tässä ei ole erotusta juutalaisen eikä kreikkalaisen välillä; sillä yksi ja sama on kaikkien Herra, rikas antaja kaikille, jotka häntä avuksi huutavat.
- 1Kor. 12:13: Sillä me olemme kaikki yhdessä Hengessä kastetut yhdeksi ruumiiksi, olimmepa juutalaisia tai kreikkalaisia, orjia tai vapaita, ja kaikki olemme saaneet juoda samaa Henkeä.
- Kol. 3:11 Ja tässä ei ole kreikkalaista eikä juutalaista, ei ympärileikkausta eikä ympärileikkaamattomuutta, ei barbaaria, ei skyyttalaista, ei orjaa, ei vapaata, vaan kaikki ja kaikissa on Kristus.

TOIMINTA

- Miten omalla paikkakunnallasi vähentäisit eriarvoisuutta?
- Millaisia asenteita, ajattelumalleja ja arvioinnin mekanismeja sinulle tutussa toimintaympäristössä tarvitaan?
- Onko ihmisten välinen eriarvoisuus väistämätöntä, onko yhdenvertaisuuden tavoittelu mielestäsi naiivia tai mahdotonta?
- Mitkä teologiset lähtökohdat sinun mielestäsi edellyttävät, että me kristittyinä emme vain ajattele, että ihmiset ovat samanarvoisia, vaan myös toimimme siitä käsin?

RUKOUS

Jumala, loit jokaisen ainutlaatuiseksi, yhtä arvokkaaksi kuin muut.
Miksi meidän on niin vaikea kohdella toisiamme samanarvoisina?
Jumala, sinä odotat meiltä oikeudenmukaisuutta.

Miksi meidän on niin vaikea turvata samanlaisia mahdollisuuksia
kaikille?

Jumala, olet luonut meidät yhteyteen toinen toistemme kanssa.

Miksi me niin helposti suljemme muita ulkopuolelle?

Herra armahda meitä.

Opeta minua kohtelemaan arvostavasti jokaista.

Autu minua arvostamaan häntäkin, joka uskoo, ajattelee, valitsee tai
elää toisin kuin minä.

Jumala, sinun hyvytesi on loppumaton. Opetu meitä avokätisesti
jakamaan siitä kaikille.

Aamen

11 KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT

TAVOITE:

TAATA TURVALLISET JA KESTÄVÄT KAUPUNGIT SEKÄ ASUINYHDISKUNNAT.

Puolet maailman ihmisistä asuu kaupungeissa ja luvun ennustetaan kasvavan 70 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä. Monet ihmiset yhdistelevät erilaisia elinympäristöjä etenkin etätöön yleistyttyä.

Suurkaupungit tarjoavat työpaikkoja, harrastuksia, palveluita ja opiskelumahdollisuuksia sekä toimivan julkisen liikenteen. Monikulttuurisuus rikastuttaa kultuuria, ruokatarjontaa, ihmisten kohtaamisia sekä historialliset kerrostumat kaupungin arkkitehtuuria.

Kestävä kaupunki -ohjelma kertoo pyrkimyksestä rakentaa sosiaalisesti tasa-arvoinen, oikeudenmukainen ja turvallinen elinympäristö. Tavoitteet lisäävät yhdenvertaisuutta ja ekologista tasapainoa.

Hyvällä kaupunkisuunnittelulla ennaltaehkäistään ruuhkia ja asuinalueiden jakautumista ongelma- ja hienostoalueiksi sekä luodaan mahdollisuuksia liikkua luonnossa. Asukkaiden tarpeista huolehditaan tuottamalla toimivia palveluita, turvallisia asuinalueita, rakentamalla monitoimikeskuksia ja kirjastoja.

Myös luonto hoitaa kaupunkia ja sen ihmisiä. Puistot toimivat kaupunkien hiihtolinjuina ja puhdistavat niiden ilmaa. Vihreät keitaat, metsät ja puistot lisäävät asukkaiden viihtyvyyttä ja toimivat kohtaamisen paikkoina. Ihmisten tulee vastavuo- roisesti suojella luontoa.

Kaupunkiteologian kantava ajatus on tarkastella uskoa ihmisten elinympäristöstä ja arjesta nousevia kysymyksiä vasten. Maaseudulla voidaan kokoontua siunaamaan kevään kylvö ja kiittämään syksyn sadosta. Kaupungeissa ihmiset voivat hiljentyä kiireidensä keskellä kirkkoon kaupunkiretriittin rukoilemaan ja olemaan hiljaa yhdessä. Arki ja Pyhä yhdistyvät ja yhdessä koettu syventää yhteyttä Jumalaan, itseen ja toisiin.

Suurkaupungeissa iso osa talouksista on yksin elävien. Kaikki eivät koe yksinäisyyttä, vaikka asuvat ja elävät yksin. Jeesus rohkaisi julistamaan evankeliumia

ja elämään arkea yhdessä. Ihminen kasvaa ja toteuttaa ihmisyytään vuorovai-
kutuksessa toisten kanssa. Muiden auttaminen lisää hyvinvointia, koska se an-
taa tunteen elämän merkityksellisyydestä.

Ihmisten muodostamaa ryhmää voidaan kutsua yhteisöksi, kun ihmisten vä-
lille syntyy vastavuoroisia suhteita. Yhteisö syntyy yhteisen tekemisen, tavoit-
teen tai uskonnollisen perinteen ympärille. Parhaimmillaan yhteisössä voi-
daan toteuttaa merkittäviä asioita yhdessä. Samalla yksilön vastuunotto ja
sosiaaliset valmiudet kehittyvät. Yhteisö voi kokoontua verkossa tai jossain
tietyissä tilassa.

Koska ihmiset ovat erilaisia, ristiriidoilta ei voida aina välttyä. Yhdessä elämi-
sen opettelu ja erilaisuuden sietäminen kuuluvat yhteisöjen ja yksilöiden elä-
mään.

Matt 11: 25 Jeesus sanoi heille: ”Jokainen valtakunta, joka jakautuu ja taistelee
itseään vastaan, tuhoutuu, eikä myöskään kaupunki tai perhe kestä, jos sitä re-
pivät riidat.

Kristillinen yhteisöllisyys rakentuu vastuun, vapauden ja osallisuuden vuorotte-
lusta. Ristiriitatilanteissa on tärkeää luoda turvallinen tila keskusteluun ja epä-
kohtien käsittelyyn.

Ihmisten välinen sopu ja rauha olivat kestävän kaupungin piirteitä Raamatun ai-
kaan ja ovat sitä edelleen. Meitä kaikkia kutsutaan mukaan asuinympäristöjem-
me ja yhteisöjemme hyväksi tehtävään työhön.

POHDINTAA

- Kuvittele asuinympäristö, joka vastaa tämänhetkisiä toiveita
 - Mikä siinä on sinulle tärkeintä?
 - Miltä ympäristössä näyttää? Miltä se kuulostaa?
 - Missä ihmiset kokoontuvat? Mitä he tekevät yhdessä?
 - Miten voit vahvistaa turvallista yhteisöllisyyttä ryhmässä, joiden jäsen itse olet?
 - Miten toivoisit yhteisön toimivan silloin, kun sinulle tapahtuu jotain vaikeaa tai toisaalta iloista ja innostavaa?

TOIMINTA

Suunnitelkaa yhdessä jokin näistä:

- Muutos, joka parantaa yhteistä fyysistä elinympäristöä
- Projekti, joka vahvistaa ihmisten yhteenkuuluvuutta
- Tapahtuma tai tilaisuus, joka synnyttää hengellistä yhteenkuuluvuutta

RUKOUS

Pyhä Jumala.

Kiitos kotiseudusta ja kodista.

Anna minun kasvaa kantamaan vastuuta ympäristöstä, luonnosta ja toisistamme.

Kiitos metsistä, puistoista, toreista, kahviloista ja kirjastoista, paikoista, joissa voin virkistyä ja kohdata ystäviäni.

Auta minua olemaan ystävällinen ja kuunteleva myös silloin, kun olemme eri meiltä tai pettyneitä toisiimme.

Auta minua näkemään sinun läsnäolosi lähellämme ja hoida rakkaudellasi tämän paikkakunnan asukkaita ja kaikkia yhteisöme jäseniä.

Aamen.

12 VASTUULLISTA KULUTTAMISTA

TAVOITE: VARMISTAA KULUTUS- JA TUOTANTOTAPOJEN KESTÄVYYS.

Pääsiäissaaren kiviset merelle katsovat Moai-patsaat ovat kautta aikain herättäneet ihmetystä ja ihailua. Miten muinaiset ihmiset onnistuivat siirtämään nämä valtavat kivet meren rannalle? Ja miksi he rakensivat patsaat?

Tutkijat ovat selvittäneet, miten kiviä siirrettiin mutta myös, mitä patsaiden rakentamisesta saaren asukkaille seurasi. Patsaita rakentavat heimot ilmeisesti kilpailivat keskenään patsaiden koolla ja näyttävyydellä. Lopulta puista paljaaksi parturoitu saari ei kyennyt elättämään yhteisöjä.

Maailmanhistoriasta löytyy monia muitakin esimerkkejä siitä, miten yhteisöt ovat käyttäneet resurssinsa niin, että lopulta koko yhteisön olemassaolo on joutunut vaakalaudalle.

Olemme onnistuneet luomaan asuttamallemme pallolle sellaisen taloudellisen ja teknisen järjestelmän, joka kykenee tuottamaan elämän edellytyksiä ja hyvinvointia valtavalle määrälle ihmisiä. Miljoonia ihmisiä on noussut köyhyydestä ja terveydellinen tilanne on parantunut laajasti. Järjestelmä ei tosin kohtele kaikkia tasapuolisesti.

Matteus-ilmiönä tunnettu kehitys etenee. Taloudellisessa mielessä ne, joilla on jo varallisuutta ja hyvinvointia, saavat sitä yhä lisää, ja ne, joilla on vain vähän, joutuvat luopumaan vähästäänkin. Lisäksi on huomattu, että maapallon kanto-kyky on rajallinen. Meret ovat täynnä muovijätettä ja sademetsien hakkuut, hallitsemattomat metsäpalot ja luonnonalueiden itsekkäät käyttötavat hävittävät lajeja.

Taloudellisen järjestelmän ydintoiminto on kuluttaminen. Se ei ole vain hallitsijoiden tai yhteiskuntien eliitin oikeus, vaan etenkin länsimaisten yhteiskuntien asukkaiden jokapäiväinen leipä. Siksi myös vastuu syntyneistä seurauksista on meidän.

Kuluttamisesta on tullut äänestämisen kaltainen valintamahdollisuus. Onko se, mitä ostan, todella tarpeellista ja välitänkö siitä, missä ja miten kuluttamani asia on tuotettu? Pieni ostos on mitättömän oloinen teko, mutta sen vaikutuspiirissä ovat ihmiset, eläimet ja muu luomakunta, joita ostamani tuotteen tuotanto- tai kuljetusprosessi koskettaa jollain tavalla. Ostosta tehdessä korostuu kristillinen ajatus siitä, että tämä maailma on yhtä: se on Jumalan maailma, ja kaikki luotu ja luoduksi tuleva on arvokasta ja tärkeää.

Tässä kohtaa voi pienen ihmisen päätä alkaa särkeä: Miten olla vastuullinen, miten ihmeessä voi ottaa kaikkea mahdollista huomioon? Ehkä kysymys on tässäkin polun kulkemisesta.

Askel kerrallaan voi etsiä sitä, mikä todella on tarpeellista minulle ja meille, ja pohtia sitä, mikä on hyvää ja vastuullista kuluttamista. Avuksi voi ottaa Paavalin käytännöllisen neuvon: "Koetelkaa kaikkea ja pitäkää se mikä on hyvää" 1. Tess.5:21

POHDINTAA

- Millaiset asiat ja arvot minulle ovat tärkeitä, entä perheelleni/yhteisölleni?
- Millaisia asioita ja millaista elämää tavoittelen kuluttajana?
- Kuinka tietoinen olen kuluttajana? Mitä tiedän ostamistani asioista?
- Mitkä kuluttamistani asioista ovat olennaisia ja välttämättömiä?

TOIMINTA

- Pohditaan yhdessä kuluttamisen merkitystä ja sitä, millaiseen kuluttajuuteen kristittyjä tänä päivänä kutsutaan.
- Perustetaan seurakuntaan jakamistalouden rinkejä: Piirejä, joissa käytetään yhteisomistuksessa ja kukin vuorollaan esimerkiksi ruohonleikkureita, ettei kaikkien tarvitse ostaa omaa.

RUKOUS

Pyhä Jumala, sinä loit meidät ja koko tämän maailman.
Sinä kutsut meitä yhteyteen itsesi ja kaiken muun kanssa, mitä tässä maailmassa on.

Sinä kutsut meitä viljelemään ja varjelemaan, pitämään huolta,
kantamaan vastuuta
ja iloitsemaan kättesi jäljistä ja ihailemaan niitä.

Kiitos siitä, mitä joka päivä annat meidän elämäämme.
Opeta meitä käyttämään sitä vastuullisesti,
ottamaan huomioon toisemme ja koko luomakuntamme.
Opeta meitä näkemään yksinkertaisuuden kauneus elämässämme
ja Sinun luomistyösi rikkaus ympärillämme.

Aamen.

13 ILMASTO- TEKOJA

TAVOITE: TOIMIA KIIREELLISESTI ILMASTONMUUTOSTA JA SEN VAIKUTUKSIA VASTAAN.

Ihminen ja luomakunta kuuluvat yhteen. Raamatun alkulehdillä Jumala antoi ihmisille tehtävän: ”Herra Jumala asetti ihmisen Eedenin puutarhaan viljelemään ja varjelemaan sitä.” 1.Moos. 2:15. Ihminen on osa Jumalan luomakuntaa ja riippuvainen sen hyvinvoinnista. Ilmastonmuutos on kiihtynyt teollisesta vallankumouksesta lähtien. Tutkijoiden mukaan nyt nopeasti tapahtuva ja suuria uhkia aiheuttava ilmastonmuutos on ihmisen aiheuttama.

Ilmastonmuutoksen seurauksena sään ääri-ilmiöt, kuten kuivuus ja tulvat, lisääntyvät entisestään. Meriveden pinnan nousu uhkaa monia rannikkokaupungeja ja samalla meriin varastoituva hiilidioksidi happamoittaa vesiä. Sään ääri-ilmiöt aiheuttavat nälänhätää ja pakolaisuutta. Usein niistä kärsivät jo valmiiksi heikommassa asemassa olevat. Myöskään useat lajit eivät ehdi sopeutua uuteen elinympäristöön nopean ilmastonmuutoksen seurauksena ja monia lajeja uhkaa kuoleminen sukupuuttoon.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamisesta ovat päävastuussa varhain teollistuneet ja vapaista päästöistä hyötymään päässeet, lähinnä pohjoisen pallonpuoliskon maat. Kirkot ovat siksi puhuneet tilanteen synnyttämästä ilmastovelasta. Jotta voimme vaatia kaikkien osallistumista talkoisiin, varhain teollistuneiden maiden täytyy kantaa päävastuu ja myös rahoittaa köyhempien toimia. Kyse on ilmasto-oikeudenmukaisuudesta. Ilmastonmuutoksen uhrit ovat pääasiassa köyhissä maissa. Samalla kun Afrikka on elinvoimainen ja kasvava nuorten maa, jonka väkiluku kaksinkertaistuu vuoteen 2050 mennessä, ilmastonmuutos tuo sinne suuria ongelmia. Sellaisia voivat olla esimerkiksi yhteiskunnalliset levottomuudet ja pakolaisuus.

Ilmastonmuutosta ei pystytä pysäyttämään, mutta sitä voidaan hillitä. Nykyinen tilanne aiheuttaa monissa pelkoa ja huolta. Esimerkiksi kansallisen nuorisobarometrin mukaan lähes 70 prosenttia nuorista kokee paljon tai melko paljon epävarmuutta tai turvattomuutta ihmisen aiheuttaman ilmastomuutoksen ta-

kia. Kristilliseen uskoon kuuluu olennaisena osana ajatus toivosta, joka koskee sekä yksittäistä ihmistä että koko luomakuntaa. Jumala ei ole jättänyt maailman yksin, vaan on läsnä jokapäiväisessä elämässä. Ilmastotoivo avaa näköalan mahdollisuuksiin, jossa jokainen voi omilla toimillaan hillitä ilmastonmuutosta ja mahdollistaa kauniin luomakunnan säilymisen tuleville sukupolville. Nyt on ilmastotekojen aika!

POHDINTAA

- Millaista lisänäkökulmaa kristinusko voi tuoda ilmastonmuutoskeskusteluun?
- Mitä voimme tehdä yhdessä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi eri toimijoiden kanssa?
- Millaisia tunteita ilmastonmuutos herättää?
- Mitä minä voin yksin tai yhdessä muiden kanssa tehdä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi?
- Onko yksittäisen ihmisen ilmastoteoilla vaikutusta vai onko ilmaston kannalta merkitystä ainoastaan suurvaltojen ilmastopolitiikalla?

TOIMINTA

Ilmastotoivon huoneentaulu

Tehkää ilmastotoivon huoneentaulu. Mitä jokainen voi tehdä ilmastotoivon ylläpitämiseksi?

Tähän minä sitoudun

Etsikää tietoa erilaisista arkisista toimista, jotka ovat ilmaston kannalta kestäviä ratkaisuja. Millaisiin ilmastotekoihin minä olisin valmis sitoutumaan? Millaisiin ilmastotekoihin minun olisi vaikeaa sitoutua?

Ja kaikki oli hyvää

Raamatussa kerrotaan, että Jumala loi maailman hyväksi ja täydelliseksi. 1.Moos. 1-2:1. Millaisia näkökulmia luomiskertomus herättää ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä?

Ympäristödiplomi

Onko seurakunnallanne ympäristödiplomi ja näkyykö se toiminnan arjessa? Ympäristödiplomin käsikirjaan pääset tutustumaan <http://evl.fi/ymparistodiplomi>. Mikäli seurakunnallanne ei ole ympäristödiplomia, käynnistäkää prosessi sen hankkimiseksi.

Yhteistyössä on voimaa

Olkaa yhteydessä paikallisiin ympäristötoimijoihin ja ideoikaa mitä ilmastotoimia voisitte yhdessä tehdä.

RUKOUS

Jumala,

Sinä loit kaiken kauniiksi ja annoit meille tehtävän pitää huolta luomakunnastasi.

Ilmastonmuutoksen edessä ahdistumme ja masennumme – mihin riitän minä yksi ihminen?

Anna meille jokaiselle viisautta ja voimia toimia yhdessä, että myös vielä syntymättömät sukupolvet saisivat iloita luomistyösi rikkaudesta ja kauneudesta.

Aamen.

14 VEDENALAINEN ELÄMÄ

TAVOITE: SÄILYTTÄÄ MERET JA MERTEN TARJOAMAT LUONNONVARAT SEKÄ EDISTÄÄ NIIDEN KESTÄVÄÄ KÄYTTÖÄ.

Meret peittävät maapallon pinta-alasta lähes kolme neljäsosaa, ja avaruudesta katsoen maapallo näyttääkin siniseltä planeetalta. Vaikka meriä on tutkittu pinnalta syvyykseen asti, on suurin osa meristä edelleen tutkimatta.

Elämä on syntynyt meressä, ja valtamerissä elävät edelleen niin pienimmät tunnetut organismit kuin kaikkein suurimmat tunnetut eläimet. Merien elämä on kuitenkin uhattuna. Ylikalastuksen ja ilmastonmuutoksen lisäksi merten tilaa ja rannikkoekosysteemien luonnon monimuotoisuutta heikentävät saastuminen ja rannikkoalueiden rehevöityminen. Rehevöityminen johtuu pääasiassa maataloudessa käytettyjen lannoitteiden valumisesta vesiin sekä käsittelemättömistä jätevesistä. Rehevöitymisen seurauksia ovat mm. vesistöjen umpeenkasvu, leväkukintojen lisääntyminen, talvinen happikato sekä kalakannan ja muun eliöstön muutokset. Arvioiden mukaan ilman ehkäiseviä toimenpiteitä viidennes suurista meriekosysteemeistä tulee kärsimään rehevöitymisestä vuonna 2050. Myös merien happamoituminen, syvänmeren kaivu ja muovijäte uhkaavat maailman meriä ja niiden elämää.

Itämeri toimii suomalaisille jatkuvana muistutuksena siitä, miten merialueiden suojeluun kaikkialla tarvitaan sekä lisää tietoa että pitkäjänteistä poliittista sitoutumista. Lupaavaa on, että merialueiden suojelu on maailmanlaajuisesti edistynyt merkittävästi. Vuonna 2000 suojeltuja merialueita oli vain 1,7 prosenttia, kun vuonna 2017 prosenttiluku oli jo 5,3. Biodiversiteetiltään erityisen tärkeiden merialueiden osuus suojelluista alueista nousi samalla aikavälillä 32 prosentista 45 prosenttiin. Toivoa luovat keksinnöt, joilla valtamerien massiivisia jätetyrteitä pystytään puhdistamaan mm. muoviroskasta.

Merten syvyyksissä elävien lajien kirjo ylittää monipuolisuudellaan ja historiallaan ymmärryksen. Esimerkiksi peikkohait ovat eläviä fossiileja, joiden tiedetään eläneen yli 125 miljoonan vuoden ajan. Ehkä Vanhan Testamentin Jobin kirjan kirjoittaja tunsikin peikkohait, kun kirjoitti Leviatanista, tai ehkä hänellä oli joku muu merieläin mielessään. Kanaanilaisen uskomuksen mukaan Leviatan on

meren alkuhirviö, joka herättyään nielee eli pimentää auringon. Jobin lisäksi Le-viatanista kirjoitetaan Raamatussa Jesajan ja Psalmien kirjassa.

Valtamerten salattu elämä vie ajatukset elämän antajaan, salattuun Jumalaan. Häneen, jota ihminen ei tunne läpikotaisin eikä hallitse, mutta joka hallitsee maan päällä, taivaalla ja merten syvyyksissä elävää elämää. Vedenalainen elämä on kaikessa hallitsemattomuudessaan, kiehtovuudessaan ja pelottavuudessaan kuva pyhästä. Saksalainen uskonnonfilosofi Rudolf Otto on kuvannut pyhää joksikin, joka samanaikaisesti pelottaa sekä kutsuu luokseen. Pyhä sekä houkuttaa että järjestyttää pohjia myöten – niin kuin Jumala itse.

Vedenalaisen elämän monimuotoisuus, kauneus ja kauhistuttavuus saavat kiittämään elämästä ja keskinäisestä riippuvuudesta toisten elollisten kanssa. Sitä, mihin on kiintynyt, tahtoo myös suojella.

POHDINTAA

- Googlatkaa Neal Agarwalin Deep sea -grafiikka ja ihastelkaa valtamerten eläinlajin monimuotoisuutta. Mitä ajatuksia se teissä herättää?
- Tutustu WWF:n kalaoppaaseen <https://wwf.fi/kalaopas/>. Miettikää miten sen tulisi vaikuttaa omiin valintoihinne.

TOIMINTA

- Kuuntele merten pauhua, livenä tai tallenteena. Lue useampaan kertaan Aik. 11: 28–33: Maalaa, tanssi tai sanoita kuulemasi.
- Tue ympäristöjärjestöjen mertensuojeluohjelmia
- Toimiiko alueellasi sukellusseuraa? Järjestäkää yhteinen ilta kanssa vedenalaisten kuvien ja tarinoiden äärellä ja organisoikaa yhteinen tempaus vedenalaisen elämän puolesta.
- Järjestäkää näyttely vedenalaisesta elämästä: itse otetuista tai piirretyistä, lehdistä leikatuista, kirjaston kirjoista löydetyistä, kaverilta lainatuista, sukellusseuran arkistoista, Greenpeacen paikallisosastosta ja nettisivuilta löytyvistä kuvista.
- Järjestäkää näyttelyseurat, jotka rakentuvat vedenalaisten kuvien sekä kuviin liittyvien virsien, veisujen ja puheiden vuoropuheluna. Seurat alkavat tutustumisella näyttelyn kuviin yksin tai yhdessä. Puheet ja virsitoiveet voivat liittyä esillä oleviin kuviin, ja seuraväki voi kerääntyä kunkin kuvan äärelle, kun puhuja kertoo kuvasta heränneistä ajatuksistaan.
- Merten lisäksi vedenalaista elämää löytyy mm. lähijärvistä. Katsokaa yhdessä Järven tarina -elokuva (2016).

RUKOUS VIRSI 482

Elämä on meri, meri kauhistaa,
kun se vaahtopäinä kiehuu, raivoaa.
Mistä turvan löytää mieli levoton?
Kuka auttaa voisi, yö kun synkkä on?

Isä, sinuun katson tuskan tulessa.
Sinä tahdot aina kantaa minua.
Sinulle saa huutaa henki rauhaton.
Löydän lohdutuksen, yö kun läsnä on.

Murheen musta laakso silloin valkenee.
Askeleita ottaa arka rohkenee.
Kanssasi en pelkää, Isä, yötäkään.
Kanssasi voin käydä tuskan pimeään.

Siunaa elämäni, siunaa työtäni.
Auta, että tunnen läsnäolosi.
Anna lampun loistaa, mieli tyyntyä.
Isä, öin ja päivin pidät kädestä.
San. Georg Kiviste 1934. Suom. Anna-Maija Raittila 1984.

15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

TAVOITE:

SUOJELLA MAAEKOSYSTEEMEJÄ, PALAUTTAA NIITÄ ENNALLEEN JA EDISTÄÄ NIIDEN KESTÄVÄÄ KÄYTTÖÄ; EDISTÄÄ METSIEN KESTÄVÄÄ KÄYTTÖÄ; TAISTELLA AAVIKOITUMISTA VASTAAN; PYSÄYTTÄÄ MAAPERÄN KÖYHTYMINEN JA LUONNON MONIMUOTOISUUDEN HÄVIÄMINEN.

Kristinuskoa on syytetty etenkin länsimaisessa muodossaan ihmiskeskeiseksi uskonnoksi. Vähitellen on herätty siihen, että me ihmiset emme ole muusta luonnosta irrallinen saareke.

Ihminen on osa luomakuntaa, Jumalan luomaa ihmeellistä elämän kirjon rikkautta. Se muodostaa elämän verkon, jossa yksi osa liittyy toiseen. Mikään ei elä yksin itselleen. Siitä voi antaa monta esimerkkiä. Me hengitämme hapetta. Sitä tuottavat puolestaan kasvit. Ne muuntavat yhteyttäessään hengittäessämme ja vaikkapa öljyä polttaessamme syntyvän hiilidioksidin hapeksi. Jos tämä prosessi on tasapainossa, tilanne on vakaa. Jos me rikomme tasapainon, sillä on suuria seurauksia. Ilman keuhkoja on paha elää.

Pelasta pöriäinen -kampanja on tuonut näkyville pienten otusten merkityksen. Kaikista maailman kasvilajeista suurin osa tarvitsee eläin- tai hyönteispölytystä. Jos pölyttäjien väheneminen jatkuu, maailman ruoantuotanto muuttuu ja ruokaturva vaarantuu.

Kristinuskon piiristä on arvosteltu ihmisen väitettyä paikkaa luomakunnan herana. Sen sijalle on tarjottu viljelijän ja varjelijan tehtävää (1 Mooseksen kirja) tai luomakunnan tilanhoitajan tehtävää. Yhteistä näille on, että ihminen on vastuussa Jumalalle. On myös sanottu, että ihmisellä on nykyisin lähes ylivoimainen asema maapallollamme. Se murtuu pandemioiden ja luonnonkatastrofien edessä. Ihmisen vahvan aseman vuoksi meidän tulisi vähentää käyttämäämme yhteisen maapallon alaa, niin että muut lajit voisivat elää omaa elämäänsä. Suurin osa maapallon "lihasta" on jo ihmisiä ja meidän kotieläimiämme: karjaa

ja muita. Niin sanottu villi luonto valaiseen ja hyttysineen on vain murto-osa siitä. On selvää, että maanpäällinen elämämme kaipaa kriittistä tarkastelua. Maapallo on kotimme. Mutta se on myös useamman kymmenen miljoonan muun lajin koti. Me ja muut Luojan luomat muodostamme elämän verkon. Jos verkkoa repii, niin se ei enää kestä. Verkko korjautuu, sen muoto muuttuu, mutta ei miten tahansa kohdeltuna. Nyt pelätään ns. kuudennen sukupuuttoaalton alkaneen. Sen aiheuttajana on ihmisen toiminta.

Ihmisellä on kyky tarkastella toimintaansa kriittisesti ja muuttaa sen suuntaa. Maanpäällisen elämän, ihmeellisen luomakunnan rikas runsaus edellyttää sitä ja on sen arvoinen.

POHDINTAA

- Miten ihminen poikkeaa vaikkapa puista, apinoista, karhuista ja kissoista? Olemmeko me laji muiden joukossa?
- Millä tavoin ihminen on osa elämän verkkoa ja riippuvainen muusta luonnosta?
- Ensimmäisen Mooseksen kirjan luvuissa 1-2 kerrotaan ihmisen asemasta ja tehtävästä luomakunnassa. Millaisia ajatuksia tämä sinussa herättää?

TOIMINTA

Päin mäntyä

Menkää lähimpään metsään/puistoon ja arvioikaa millä tavoin ihmisen ja muun luonnon suhde näyttäytyy kyseisellä alueella. Mikä on hyvin, mihin tarvittaisiin muutosta?

Nuku yö ulkona

Vuosittain elo-syyskuussa järjestetään nuku yö ulkona -haaste. Ota perheesi, ystäväsi tai vaikka seurakuntaryhmä mukaan ja viettäkää yö ulkona.

Edistä lähelläsi luomakunnan monimuotoisuutta

Itse voi tehdä paljon hyvää. Entä jos rakentaisit yksin tai yhdessä muiden kanssa hyönteishotellin, linnunpöntön, istuttaisit puun tai keräisit roskia tai kitkisit vieraslajeja lähiympäristöstä.

Toimi lähellä – autat kaukana

Järjestäkää tapahtuma/tempaus, jolla keräätte varoja elämän monimuotoisuuden turvaamiseen valitsemassanne ulkomaan kohteessa. Hyviä kohteita löytyy mm. Kirkon ulkomaan avun ja kirkon lähetysjärjestöjen sivuilta.

RUKOUS

Jumala, Äiti ja Isä,
sinun rakkautesi on rajaton.
Se sulkee sisäänsä naisen ja miehen,
hyvän ja pahan,
vanhurskaan ja syntisen,
ihmisen ja eläimen.

Sinun rakkautesi muuttaa,
se kääntää pääläelleen
sen mikä näyttää vahvalta ja arvokkaalta,
heikolta ja arvottomalta.

Sinun rakkautesi ei tunne rajoja,
sinä tulit yhdeksi meistä,
ja näytit,
että asetat köyhät etusijalle.

Meillä on kotipaikka
sinun ruumiissasi,
oma tehtävämme maailmassa,
kirkossa ja luomakunnassa.

Me etsimme ihmisen kokoista paikkaa,
ei suurempaa, mutta ei pienempää.

Anna meille rakkautta sinua, toisiamme
ja koko luomakuntaa kohtaan.

Aamen.

(Kirjasta Ilkka Sipiläinen: Maailma on Jumalan ruumis. Helsinki 2010.)

16 RAUHA, OIKEUDENMUKAISUUS JA HYVÄ HALLINTO

TAVOITE: EDISTÄÄ RAUHANOMAISIA YHTEISKUNTIA JA TAATA KAIKILLE PÄÄSY OIKEUSPALVELUIDEN PARIIN; RAKENTAA TEHOKKAITA JA VASTUULLISIA INSTITUUTIOITA KAIKILLA TASOILLA.

Rauha on Raamatun keskeisimpiä lupauksia. Jo itse sana ”rauha” esiintyy Raamatussa yli 300 kertaa. Raamatussa rauha ei merkitse vain sodan tai väkivallan poissaoloa. Se tarkoittaa kaikinpuolista eheyttä, hyvinvointia, turvallisuutta ja mielenrauhaa.

Hepreankielisille juutalaisille Shalom -tervehdys, eli rauhan toivottaminen, oli tapa tervehtiä toisia ihmisiä päivittäin. Vanhassa Testamentissa korostetaan myös yhteiskunnallisen rauhan merkitystä. Profeetat saarnasivat oikeudenmukaisuuden puolesta, ja asettuivat köyhien, leskien ja orpojen puolustajiksi. Vanha testamentti muistuttaa siitä, kuinka rauha ihmisryhmien välillä kytkeytyy aina rauhaan ihmisryhmien ja kansojen välillä.

Uudessa testamentissa Jeesuksen seuraajia kutsutaan rauhantekijöiksi (Matt. 5:9) sekä kehoitetaan elämään rauhassa keskenään (1. Tess. 5:13) ja kaikkien ihmisten kanssa (Room. 12:18). Kristityn sisäinen rauha johtaa hänet ulkoiseen vastuuseen, lähellä ja kaukana. Jeesus opetti, että Jumalan valtakunta versoo ihmisten keskellä. Valtakunta on oikeudenmukaisuutta ja rauhaa, joiden välähdyksiä voimme nähdä elämässämme ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Kun yhteiskunta toimii demokraattisesti, oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti, on ihmisten elämä turvallista ja onnellista.

Jäähyväispuheessaan Jeesus lupasi jättää opetuslapsilleen oman rauhansa. ”Minä jätän teille rauhan. Oman rauhani minä annan teille, en sellaista, jonka maailma antaa. Olkaa rohkeat, älkää vaipuko epätoivoon.” (Joh. 14:27). Rauhan ja oikeudenmukaisuuden puolustaminen pitää yllä toivoa myös silloin, kun elämä vaikuttaa toivottomalta. Rauha voi tarkoittaa rohkeaa elämäntapaa, joka tekee elämästä merkityksellistä ja innostavaa. Yhden ihmisen esimerkki voi innostaa ja rohkaista ihmisiä lähellä ja kaukana.

POHDINTAA

- Kuinka sinä ja sinun yhteisösi voitte olla rauhan tekijöitä?
- Mitä voitaisiin tehdä vihapuheen vähentämiseksi? Mikä on vihapuhetta?
- Millä kaikilla tavoilla sodat ja ilmastonmuutos liittyvät toisiinsa?
- Millaisia esimerkkejä löydätte sloganille ”Ajattelen globaalisti, toimin paikallisesti”?
- Mitä ajattelette siitä, että Suomi myy aseita sellaisiin maihin, jotka käyvät sotaa suomalaisilla aseilla?

TOIMINTA

- Kesällä on mukava viettää aikaa yhdessä ulkona, ja mikä olisikaan parempi tapa siihen kuin rauhan ja ystävyuden hengessä toteutettu jalkapallopele! Peace United -ottelun tavoitteena on antaa onnistumisen kokemuksia yli yhteiskunnallisten rajojen, luoda uusia kontakteja ja lisätä joukkueen tuomaa turvaa sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ottelu sopii hyvin esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten ohjelmaan. Kansainvälinen rauhan päivä 21.9 (tai lähipäivät) sopii ottelupäiväksi erityisen hyvin. Lisätietoja ja materiaaleja: peaceunited.fi
- Jo alle kouluikäiset lapset ymmärtävät rauhan merkityksen. Keskustelkaa lasten kanssa siitä, mitä rauha heille merkitsee.
- Luokaa omaan yhteisöönne tai työpaikallanne turvallisen tilan periaatteet. Apuna voitte käyttää Turvallinen seurakunta -asiakirjaa (evl.fi/turvallinenseurakunta) tai Syrjinnästä vapaa alue -materiaaleja (syrjinnastavapaa.fi).

RUKOUS

Vapahtaja, tee minusta rauhasi välikappale,
niin että sinne, missä on vihaa,
toisin rakkauden,
missä loukkausta, toisin anteeksiannon,
missä epäsopua, toisin yksimielisyyden,
missä erehdystä, osoittaisin totuuden,
missä epäilystä, auttaisin uskoon,
missä epätoivoa, nostaisin luottamukseen,
missä pimeyttä, loisin sinun valoasi,
missä surua, virittäisin ilon ja lohdutuksen.

Niin että, oi Mestari, en yrittäisi niin paljon
etsiä lohdutusta kuin lohduttaa muita,
hakea ymmärtämystä kuin ymmärtää toisia,
pyytää rakkautta kuin rakastaa muita,
sillä antaessaan saa,
kadottaessaan löytää,
unohtaessaan saa anteeksi,
kuollessaan nousee iankaikkiseen elämään.

Aamen.

17 YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS

TAVOITE:

TUKEA VAHVEMMIN KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMEENPANOJA JA GLOBAALIA KUMPPANUUTTA.

Poika oli lähtenyt kuuntelemaan Jeesusta mukanaan viisi leipää ja kaksi kalaa. Hyvä määrä eväitä päiväksi. Päivän kääntyessä iltaan nälkä alkoi tulla. Poika kaivoi eväät esiin ja huomasi, että yksi Jeesuksen opetuslapsista lähestyi häntä. Opetuslapsi pyysi pojan eväät ja vei ne Jeesukselle. Poika katsoi jännittyneenä, kun Jeesus siunasi leivät ja kalat ja antoi ne sitten vieressä olevalle. Poika huomasi, että vieressä oleva ihminen ojensi hänelle leipää. Toisella puolella istuvalla tytöllä oli juomista, jonka he jakoivat. Ihmiset juttelivat, kaikilla oli hyvä olla eikä kukaan jäänyt nälkäiseksi.

Hyvä, eri toimijoiden välinen yhteistyö on enemmän kuin yksilöiden osaamisen summa. Dialoginen yhteistyö synnyttää uutta ajattelua. Aito dialogi ja yhteistyö ei ole mahdollista, jos ihmisillä ei ole luottamusta toisiinsa.

Luottamus syntyy tutustumisen ja yhteisen tavoitteen kautta. Yhteisen tavoitteen kautta alkaa syntyä yhteisymmärrystä. Samaan aikaan alkaa hahmottua kokonaiskuva, jossa jokaisella toimijalla on tärkeä tehtävä ja roolinsa kohti yhteistä tavoitetta. Eri toimijoilla voi olla erilainen tapa päästä tavoitteeseen. Kaikkien ei tarvitse tehdä samoja asioita samalla tavalla. Erilaisten ratkaisuyritysten kautta syntyy uutta ajattelua. Parhaimmillaan yhteistyöverkosto synnyttää yhdessä oppimista. Yhteistyöstä voi tulla yhteistä työtä.

POHDINTAA

- Mitä esteitä tunnistat yhteistyölle? Tuntuuko siltä, ettei aikasi riitä yhteistyöhön? Eikö sinua ole pyydetty mukaan yhteistyöverkostoihin? Yhteistyön esteet voivat olla mielenhäiriöitä tai rakenteellisia.
- Mikä on toimintanne tavoite? Ketkä muut toimijat alueellanne tavoittelevat samaa?
- Teettekö samaa työtä muiden toimijoiden kanssa? Saman työn tekeminen lisää mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä yhä tiiviimmin. Voisitte tarjota samaa palvelua yhteisissä tiloissa. Tai voisitte pohtia, miten jaatte resurssinne niin, että tavoitatte kohderyhmänne mahdollisimman hyvin.

- Miten voisitte siirtyä yhteistyöstä yhteiseen työhön? Monet eri toimijat tekevät yhteistyötä; tapaavat säännöllisesti, kertovat omista toimintatavoistaan, nimeävät yhteisiä tavoitteita ja tapaavat samoja asiakkaita. Tämä on tärkeää matkalla kohti yhteistä työtä. Yhteistä työtä on esimerkiksi se, että eri toimivat tapaavat yhdessä asiakkaita. Tai se, että eri toimijat yhdistävät henkilöresurssinsa ja jakavat yhdessä vastuita.
- Mitä uutta opitte yhteistyöverkostossa?
- Miten voisitte luoda yhdessä uutta?

TOIMINTA

- Ota rohkeasti yhteyttä eri verkostoihin. Järjestä kahdenkeskisiä tapaamisia ja kutsu eri toimijoita koolle. Ole aloitteellinen. Yhteistyöhön panostaminen säästää pidemmällä aikavälillä aikaa ja voimavaroja ja on seurakuntalaisen parhaaksi.
- Jos tehtävänne on tarjota hengähdyspaikkaa alueen lapsiperheille, miettikää ketkä muut tarjoavat toimintaa samalle kohderyhmälle. Olkaa yhteydessä heihin ja miettikää yhdessä tavoitettanne. Yhteisen tavoitteen löytäminen lisää työn motivaatiota ja työhyvinvointia. Myös sitoutuminen työhön kasvaa.
- Eri organisaatioissa käytetään erilaisia keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi. Mitä voisit oppia toisenlaisesta tavasta? Mikä siinä toimii? Miten voisit kehittää omaa tai seurakuntasi tapaa?
- Onko alueellanne ihmisiä, joita mikään toiminta ei tavoita? Miten voisitte eri toimijoiden kanssa yhdessä tavoittaa nämä ihmiset? Mitä alueenne asukkaat toivovat? Miten voisitte yhdessä seurakuntalaisten kanssa kehittää toimintaanne?
- Hyviä malleja yhteisestä työstä löytyy esimerkiksi perhekeskuksista, jossa seurakunta on yhdessä muiden toimijoiden kanssa rakentanut lasten-, nuorten- ja perheiden palveluiden verkostoa. Alueen toimijat ovat yhdistäneet resurssejaan ja tarjoavat alueen perheille erilaisia perheen tarvitsemia palveluita. Ideana on mennä sinne, missä perheet ovat jo valmiiksi eikä jäädä odottamaan, että perheet löytävät seurakunnan palvelut.

RUKOUS

**Jumala,
minulla on vain viisi leipää ja kaksi kalaa.
Ympärilläni on nälkäisiä niin paljon, etteivät evääni riitä muille.
Anna minun uskaltautua pyytämään apua muilta.
Anna minulle rohkeutta kutsua yhteiseen pöytään muita ja jakaa
yhdessä eväämme tarvitseville.
Kiitos, että sinä siunaat yhteisen työmme.
Aamen.**

KIRKKOHALLITUS[†]

ISBN 978-951-789-682-5 (PDF, SAAVUTETTAVA)

SUOMEN[†]
EV. LUT.
KIRKKO